Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШОАТТА, 15 ноябрь, 1975 шу. • № 137 (5208). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ЭЗАРАШ СОМАШ ПАЙДА БАЬБ

ДIабахача бетта планагIа тоха дезачул 276 метр совгIа бурув техар Старогрозненски бурув деттараша. хIаьта ер шу доладелча гIоне цар планал совгIа 1268 метр бурув техад.

Керда техника, дикагIйола технологи бурув тохара балха юкъейоалаярах, химреагенташта, электроэнергена лкхомбарах, бурув тохара долча остаех, кхыйолча оатхалех бизза пайда эцарах укх шера 400 эзар сом пайда баьб.

Съезда хьалхарча социалистически яхье хьалха латт В. Сергеева кулгалду октябрь бетта планагIа 340 метр бурув тоха дезача 360 метр бурув теха йола бурув деттарий бригала. Кхы а дикагIа толам баьккхаб октябрь бетта А. Шульгас кулгалдеча коллективо: планагIа 200 метр бурув тоха дезача 426 метр бурув техад цо. цу бетта 70 эзар сом а кходаь.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

ХIамаш тегача производственни объединене коллективо, 9-гIа пятилетка чаккхйоалача шера план ханал хьалха кхоачашъяра КПСС XXV съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, Сийлахь - боккхача Октябра накъайодаш, 1975 шера 10 бетта план 106.4 процент кхоачашъяьй продукцена реализаци яра объема, 1975 шу дIадоладеннача юххье тIехьайнсачара хьалха яьннай, 1975 шера 10 бетта планал совгIа реализаци яьй 1636 эзар сома маьха продукцена.

Творчески инзехи хьинарахи йизза йола объединене коллектив 1975 шера план ханал хьалха кхоачашъяра къахьегама вахте эттай.

А. БАБАДЖАНОВ,
объединене генеральни директор.
В. СЕРГИЕНКО,
парткома секретарь.
В. ВАНИЕВА,
фабкома председатель.
Н. ДЕНИСЕНКО;
комсомольски организаце секретарь.

КЪАХЬЕГАМА ТОЛАМАШ — СЪЕЗДА

КПСС XXV съезда дикача къахьегама толамашца накъайода «Грознефть» объединене автотранспортни контора коллектив: ханал хьалха кхоачашъяьй укх шера иттлагIча бетта план. Планал совгIа дIа-хьа дихьад 10 эзар тони мовхьаш. Ер шу доладелча гIоне транспортникаша дIа-хьа дихьад 990 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш. Из итт бетта дIа-хьа дахьа дезаш хинначул 173 эзар тонн совгIа дуккхагIа да. Цу юкъа къахьегама овсарле планагIа лаккхъе лийрхIачул 17.6 процент совгIа лаккхъяьй, хIаьта планагIа ийс бетта 67 эзар сом пайда бе безача, 142 эзар сом пайда а баьб.

Шоай производственни нормаш 150—160 процент кхоачашъю водителаша Калинин Василе, Демильханов Алхазура, Магомадов Лечас, Мурзалиев Ширване, Шаламов Евгене, иштта кхычар а.

* * *

Октябрь бетта планагIа 450 метр бурув тоха дезача 570 метр техад бурув — иштта тоба Старогрозненски бурув тохара балхий управлене мастера А. А. Кузнецова кулгалдеча бурув деттарий бригада коллективо КПСС XXV съезда хетабаь къахьегама толам.

Бурув тохара керда техника, дикагIйола технологи балха юкъейоалаярах, сменаштей къаьст - къаьстача бурувдеттараштей юкъе шерра социалистически яхь йоаржаярах карагIдаьнна гIулакх да из.

Иштта ханал хьалха кхоачашъяьй укх шера иттлагIча бетта бурув тохара план ер ригача управлене коллективо а.

А. ТИЩЕНКО.

КПСС обкоме, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете, облсовпрофе, ВЛКСМ обкоме

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ

КПСС XXV съезда яха ма-йоаггIара накъаяхар духьа Нохч - ГIалгIай АССР районаша, организацеша, предприятеша, совхозаша, колхозаша лелаеча социалистически яхьа кхы тIа а условеш оттаяра хьакъехьа соцам баьб КПСС обкома бюрос. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо.

КПСС XXV съезда баха ма-боаггIара накъабахар духьа лелаеча республикански социалистически яхье котбаьннараш хоастабара тела «КПСС XXV съезда сийна лелаеча социалистически яхье котваьннар» яха КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома 40 памятни знаки 156 сийлен грамотеи оттаяьй. Иштта чIоагIъяьй республикански «КПСС XXV съезда кийчдаьча къахьегама совгIатий книжка» хьакъехьарен КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома памятни знака хьакъехьарен положенеш а.

КПСС XXV СЪЕЗДА ЯХА МА-ЙОАГГIАРА НАКЪАЯХАР ДУХЬА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР РАЙОНАША, ПРЕДПРИЯТЕША, ОРГАНИЗАЦЕША, СОВХОЗАША, КОЛХОЗАША ЛЕЛАЕЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА

КХЫ ТIА А ОТТАЯЬ УСЛОВЕШ

КПСС XXV съезда даха ма-доаггIара накъададахар духьа лелаеча социалистически яхье дакъа лоаш республикерча еррига районаша, промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, юрта боахама, бувзама, торговле, бахача наха бытовой гIулакхаш деча, халкъа боахама кхыча доакъой предприятей, организацей къахьегама коллективаша.

Съездал хьалха лелаеча республикански социалистически яхье котъяьннарга лоаргI КПСС XXV съезда сийна тIайнйца доккхагIдола социалистически декхараши хьайнйцача отраслена доаггIаш долча керттерча технико - экономически хьокхамашта йола планаши ханал хьалха кхоачашъяра беча балха тIа эгтара дикагIа толамаш даьха районаши къахьегама коллективаши.

Социалистически яхьа итогаш ю республикански комиссе Нохч - ГIалгIай АССР Министрий. Совето районех лаьцаи профсоюзий областной совето предприятеех лаьцаи хьачутелача хиланза ярг мел йоацача материалашка хьежжа.

Съездал хьалха лелаяьча социалистически яхьа итогаш ю:

— хIара бетта баьча балхах хьахиннарашка а хьожаш — хьатIахулча бетта 22 денал тIехьа ца йоалийташ;

— 1975 шерей 1976 шера январь беттен баьча балхах хьахиннарий бухсоцаш йола итогаш ю 1976 шера 24 февраль тIаккхачале.

Социалистически яхье эгтара дикагIа толамаш даьха районаш а промышленностей юрта боахамей къахьегама коллективаш а ханашта екъаш республикански газетий радион телевиденей сийлен Доска тIа йоах. Районашта призовой 4 моттиг оттаю.

Предприятеш сийлен Доска тIа йоах даькъа хьожаяь дукхалга диллача хьадда моттигаш а йолаш долча халкъа боахама хIара даькъе гIолла.

Социалистически яхье хьалхара моттигаш яьха районаши къахьегама коллективаши цу цхьан ханна республикански «КПСС XXV съезда кийчдаьча къахьегама совгIатий книжка» тIа а йоах, хIаьта иштта Сийлен диплом а лу царна.

Съездал хьалха яхь лелаеча юкъагIа кхоззачул кIезигагIа йоацаш республикански газетий, телевиденей радион, сийлен Доска тIа яьхача районашта, предприятешта, организацешта, совхозашта, колхозашта, КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ лу.

ИйслагIча пятилетка задание кхоачашъеча, 1975 шера халкъбоахама плани социалистически декхараши кхоачашдеча эггара доккхагIа толамаш даьхача предприятешта, организацешта, колхозашта, совхозашта съездал хьалха лелаьча социалистически яхьа бухсоцаш итогаш еча хана «КПСС XXV съезда сийна лелаьча социалистически яхье котъяьннар» яха КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Памятни знак лу.

«КПСС XXV СЪЕЗДА СИЙНА ЛЕЛАЕЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ КОТЪЯЬННАР» ЯХАЧА КПСС ОБКОМА, НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА, ОБЛСОВПРОФА, ВЛКСМ ОБКОМА РЕСПУБЛИКАНСКИ ПАМЯТНИ ЗНАКА ХЬАКЪЕХЬАРА

ПОЛОЖЕНИ

Памятни знак тел пхе шера плани КПСС XXV съезда сийна тIайнйца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдар духьа лелаеча республикански социалистически яхье къахьегама толамаш эгтара доккхагIа даьхача предприятей, организацей, совхозий, колхозий дикагIйолча коллективашта.

Памятни знак ялара хьакъехьа ходатайство лу профсоюзий отраслеви обкомаша министерствашца, ведомствашца цхьана, йоагI - йоагIача КПСС горкомашца, райкомашца дага а яьле.

Памятни знак ялийта дIачутелаш йолча коллективашта ходатайство йохьийт пхе шера планаши социалистически декхараши кхоачашдарах йолча лоацца сведенеш тIа а яйий.

1975 шерен 1976 шера январен баьча балхах хьахиннарашка хьежжа КПСС XXV съезда сийна лелаьча социалистически яхьа итогаш еча республикански комиссега йохьийт ходатайство 1976 шера 15 феврале кхаччалца.

КПСС XXV съезда сийлейца накъабахара доккхий социалистически декхараш тIайнцад Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхье яьннача завода дукхагIйолча цехий коллективаша бизза пайда эц шоай торонехи кхоачамехи. Царна юкъе хьалха латтачарех, я № 14 йолча болат лоаладеча цеха коллектив. Товарни продукци арахецара пхе шера план 10 октябре кхоачашъяьй цо, тIайнцача социалистически декхарех 31 октябре кхоачашъе езаш хиннача. Ер шу чаккхдалалехьа тIайоагIача пятилетка календарагIа арахецаргья цеха болхлоша итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

Дикка тоаденнад цар технико - экономически хьоккхамаш а. Укх шера тIайнцача социалистически декхарех къахьегама овсарле 0,5 процент лаккхъе езаш хиннача хIанзлехьа 5,7 процент лаккхъяьй из. Рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьарах пачхьалкхена пайда бара йола шера задани а хIанзлехьа тIехкхоачашъяьй цеха коллективо.

Цехе арахеца болата оатхалаш вай мехкарча 28 предприяте дIаккхоач, царех бархIиена кооперированни поставкаш яра пятилетка тIеххьарча шера задани а тIеххкхоачашъяьй болат лоаладераша.

Дукха болхлой ба - заводе шоай пхе шера задани ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь 1977 шера чотах къахьегаш. Царех ба коммунистически къахьегама ударникаш обрубщик Дибиров Джамалутдин, стерженщица Новожилова Софья Николаевна, крановщица Рябинин Валентина Семеновна, формощик Подольский Владимир Яковлевич, кхы дуккха а бараш. КПСС XXV съезда сийленца накъабахара кхы а хьинар айдаь къахьегача царех хIаране сменни нормаш юкъера лаьрхIача 150—180 процент кхоачашъю укх деношка.

СУРТА ТIА: крановщица В. Рябинина.

И. ПЛИЕВА сурт.

Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй КПСС XXV съезда сийленца накъабахара. Царех дуккхачар башха - дика къахьегама толамаш а доахаш хIанзлехьа шоай пхе шера задани тIеххкхоачашъяьй. Иштачар цIераш йоахача хана эггара хьалхарчарца цIи йоаккх завода кулгалхоша монтажница, коммунистически къахьегама ударника Егорова Рима Егоровнай, Овсаре къахьегарал совгIа цхьаккха брак ца нийсйолийташ болх бечарех а я из. Укх тIеххьарча шерашка профсоюза цехкома декхараш цIеча кхоачашдеш хьайоагIа из.

СУРТА ТIА: монтажница Р. Егорова чоалхане продукци кийчъеш я.

А. ПОНАМОРЕНКО сурт.

МЕДАЛЬ ХЬОЖАЙИР

Дукха ха йоаццаш мехкдаьтта промышленноста предприятешка, Iилмани проектнии организацешка изобретенеш иштта рационализаторски предложенеш яларан уж балха юкъеяхьарай долча хьажара итогаш яьй мехкдаьтта промышленноста Министерствас, ВОИР-а Центральни Совета Президиумо, мехкдаьттаи, химически, газовии промышленноста болхлой профсоюза ЦК Президиумо. Котало яьккхараш елар ВОИР-а Центральни Совета памятни медалаши ахчаи премешн.

Цига котало яьккхарех я «Малгобекнефть» НГДУ коллектив а. Ахчан йоккха премии ВОИР-а Центральни Совета медали луш белгалбаьккхар цун толам.

М. ДАСКИЕВ.

ХIАНЗЗЕ А ЙОАКХО Ю

Дукха балхаш да Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза механизаторий хIанзе дезаш. Юрта боахама техникана хаппахьа ремонт яра «Сельхозтехника» объединене Сунженски районерча отделене, хIаьта цу района совхозий болхлоша, колхозхоша республика берригача механизаторашка даьча кхайкарала жоп луш доккхий социалистически декхараш тIайнцар цар. Иштта, трактораш тоаяра укх шера йиълагIча квартала план—25 декабре, хIаьта лаьтта оахаши из кийчдеши йола инвентарь шу чаккхдалалехьа 60 процент тоае дош деннад совхоза механизатораша.

Трактораш тоаяра октябрь бетта план тIеккхоачашъяьй. ПланагIа йиъ трактор тоае езаш хиннача пхиъ тоайир цар цу бетта. Цхьа барт болаши низ, хьинар кхо ца деши къахьийга даьха толамаш да уж. Механизатораштa юкъе къаьстта дика болх бу токара Гамидов Владимира, балха опыт йолча моториста коммуниста Мелешков Ивана, слесара Сапов Алексея, къаьна, тишъенна оатхалаш меттаувттаеш волча Петровский Михаила.

Узлови хьисапе тоаю юрта боахама техника. Совхоза керттерча мастерскешка саппа техника тоаеш ба механизатораш отделеней станашка а. Керттерча даькъе юрта боахама инвентарь, комбайнаш я цар тоераш.

Юрта боахама инвентарь тоаерашта юкъе хьинаре къахьег Дибиров Алле. Укх шера республикан наладчикашта юкъе яьржа хиннача яхье хьалхара моттиг яьккхай цо. Ханал дуккха хьалха тоа а яь дIаоттаяьй шоай комбайнаш механизатораша коммуниста Хатуев Нохьас, Хасбулатов Седас, Умаев Iийсас. Укх шера йиълагIча квартале тоае езараш нхи комбайн я Уж тоаяь яха дукха хIама дисадац.

Сунженцаша даьча кхайкарал тIа къаьстта теркам тIабохийт, кхашкара балхаш эггара шерагIа даьржача хана йохаргйоацаш еррига техника тоаяра. Цудухьа горячеисточненцаша трактораш, комбайнаш, юрта боахама инвентарь дика тоаяра хаддаза йоакхо ю.

Механизатораштa юкъе яьржача яхьа итогаш хIара дийнахьа ю. Наьха балхацара моральни а материальни я безам совбаьккхара лаьрххIа мероприятеш вIашт Iехьаьяьхай. ХIара тоаяьча тракторга, кхыча агрегатага хьож лаьрхIа вIашагIъелла комиссе. Ханал хьалхен дикен болх баьча механизатора ахчан преми лу.

Тишъеннаранта метта дIаоттае эша дукха керда оатхалаш ян совхоза механизаторашка. Цул совгIа уж Iалашъе моттиг а яц. ХIаьта а хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах бIубенна ба уж. Совхоза техника тоаеча дакъа лоацарех дукхагIбола механизатораш цхьоалагIеи шоллагIеи классаш йолаш ба. Царех ба кхалнах механизатораш Дакаева Зина, Левина Галина.

Кастта болх бе йоалургья совхозе механизаторий курсаш. Цига шоай балха говзал лаккхъергья 25 саго. Итт механизатор Калиновски профтехучилище деша вахийтав.

БIаьстан юхье балхаш доладелча кхоачамболлаш механизатораш хургба боахаме ХIаьта дукхагIбараш лакха профессиональни говзал йолаш а хургба.

Л. ИВАНОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика яхаалагIа хержа Лакхехьара Совет гулйойла 1975 шера 17 декабре городе Грозне.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный.
14 ноябрь 1975 ш.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

ИттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета йиълагIа сесси 2 декабре гулъеш хиларна дувзаденна СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета палатай планово - бюджетни комиссешта, отраслеви комиссешта, кагирхой гIулакхашта йолча комиссешта тIадиллад 1976 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планага, 1976 шера СССР Паччахьалкхен бюджетага, 1974 шерара Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчетага хьалххагIе хьожийта а царех лаьца СССР Лакхехьарча Совета палаташта заключени кийчъелга а.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо тIадиллардгIа 11 ноябре Союза Советей Къамий Советей планово - бюджетни комиссей, промышленноста йолча комиссей, транспортаи бувзаман йолча комиссей, гIишлошъяраи гIишлой материалийн промышленноста йолча комиссей, юрта боахама йолча комиссей, халкъа эшача товарашта йолча комиссей, унахцIено лораярен социальни Iалашони дешашта йолча комиссей, халкъа образоване, Iилма, культура дешашта йолча комиссей, торговле, бытовой гIулакхаш дара, коммунальни боахама дешашта йолча комиссей, Iалам лорадара дешашта йолча комиссей, кагирхой гIулакхашта йолча комиссей председателашца совещани яьй СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитела И. С. Грушецкен СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара М. П. Георгадзеси. Цига дийцар палатай массазарча комиссеша 1976 шера СССР Паччахьалкхен планаген Паччахьалкхен бюджетаген, 1974 шерара Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчетага хьалххагIе а хьажара беш бола болх вIаштIехьбаккхара дешаш.

(ТАСС).

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

СССР Министрий Совето къоабал а даь, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага ратификаця яйта дIачуденнад 1975 шера 7 октябре Москве кулгаш яздаь доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара вIаши новкъостал дара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Германски Демократически Республиканеи юкъе даь Договор.

(ТАСС).

Дипломатически оагIув биллаб

ЛУАНДА, 12 ноябрь. (ТАСС). Укхаза кепатеха араьяккхай посольствай боараме Ангола Халкъа Республиканеи СССР-аи юкъе дипломатически оагIув биллара хьакъехьа цхьана яь коммюнике. Цу документа кулгаш яздаьд Ангола президента, Ангола мукъаяккхара тIехьарча Халкъа болама (МПЛА) председатела Агостиньо Нетоси Ангола кортамукъа ялар хьахкхайкадарца дувзаденна цIей дездела дакъа лаца еnача советски делегацена керте латтачо, Конго Халкъа Республикерча СССР посола Е. И. Афанасенкоси. Цо республика президентага, МПЛА председателага А. Нетога дIаелар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне яйта моаршала послани.

Шин мехка юкъе дипломатически оагIув биллара хьакъехьа хиина хоам чIоагIа раьза хиина тIайнцар Луанде.

КЕРДАЧА АНГОЛА ХЬАЛХАРА ДЕНОШ

ЛУАНДА, 12 ноябрь. (ТАСС). Кердача паччахьалкхен къаман суверенитет чIоагIъяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш ба Ангола Халкъа Республика президент Агостиньо Нетои мехка кхыбола кулгалхойи. Кортамукъале хьама - кхайкаинге а укхаза кепатеха арадаьккхар мехка еррига къаман ресурсаш халкъа доалахье а яь дIаоттаеш дола республика керттера закон. ХIанзле а болх бе йолаеннай керттерча законага хьежжа чурчен арахьарчен политика лостамаш белгалдеш йола республика Революционни Совет. Революционни Совето чакхдаха доладаьча эггара хьалхарча гIулакхех цаI да кхыча мехкий интервенценен ФНЛА а УНИТА а яхача моттигерча реакте гIулакхаштеи духхьала лерттIа къовсам лоаттабара план кийчъяр. ТIемаш латтача моттигашка новкъостала тIаувз къаман эскара доакъош. Цхьайолча моттигашка толаме чаккхъяьхай наступательни операцеш.

БРАЗЗАВИЛЬ, 12 ноябрь. (ТАСС). ФНЛА-еи УНИТА-еи «ханна йола политически Iаьдала центр» а яь дIаоттаяьча Нова - Лижбоа яхача ангольски городера деча хоамашка ладийгIача, кьарбаьнна хьувзача цу марионеточни организацешкарча тIемахолгаша террор лоаттаю цига. Городе хьахоз дувла герзаши лелха бомбаши. Селхан «союзникаша» дуккхача сахьаташка вIашка дов дар бахьан долаш боабаь нах ба.

ФРГ федеральни президент В. Шеель Москвера дIавахар

13 ноябре Москвера ший сесагаца дIавахар СССР Лакхехьарча Совета Президиумо вийха вена официальни визита Советски Союзе вола Германе Федеративни Республика федеральни президент Вальтер Шеель. Ташкентеи Самаркандеи гIоргва из.

ФРГ-еи Советски Союзеи паччахьалкхений байракхашца егача аэродроме ФРГ президент накъавоаккхаш вар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный. СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, кхыбола официальни нах.

Самолеташ гIеттача майдан тIа Герзашцарча Низий кхаь тайпан — гIашлой, летчикий, моряхий сийлен ха оттадир.

Хьаша накъавоаккхаш оттаяь еза моттиг сийлен ха царна хьалхашка гIолла тIехдаларца чаккхъьлар.

* * *

Цу дийнахьа а Узбекистана столице кхаьчар В. Шеель.

(ТАСС).

КОМСИЙ КХАШКА

Ханнахьа комсаш чуийца а баьнна хьатIадоагIача шера хьувкъама йоакхо яра деррига низаш оарцагIдаьхад «Надтеречный» совхоза шоллагIча отделене комсаш лелаераша. Укхаза 427 гектар комсаш я. Кхоъ эгрегат арайоал комсаш дIакъовла. ЦаI ткъовро араосаргйоацаш дикей сихей комсий кIотарга дIакъовлара лакха овсарле йолаш къахьег тракториста Темирсултанов Лаьчас, Сербиев Хьусена. Цар эгрегаташа ден норма 3.6 гектар йолча 5—6 гектара тIара комсаш дIакъовл.

Гурахьа комсаш яIара хьалха дукха терко яцар укхаза. Бакъда, бIаьстан юхье дукха балхаш долча хана нах мукъа хилийтара боккхача лоархIаме да гурахьа уж дукхагIа йоIлга. 70 процент комсаш яIай хIанзле. Дийнахьа нормагIа 120 кIотарга тIа из болх бе безача лакха овсарле йолаш болх бу. Къахьегама Шеча Байракха орден лелаеча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Дзугаева Нахапу бригадерча кхалнаха Мусханова Яхас, Батиева Марусяс, кхыбараша.

И. НУРАДИЕВ,
ВЛКСМ Надтеречни райкома секретарь.

НАЬХА ДОГ-УЙЛА ЙОВЗАШ ВА

(ЛЕКТОРА Ж. Ш. БЕРКЕН-ХАЕВА БАЛХА ОПЫТАХ)

КIаьда йистхилар долаш, ладувгIачарна везалургволаш саг ва Беркен-Хаев Шахмарзий Жабраьил. Тхо вIаши довза тоъал дукха ха я. Из хьехархо ва, г. Назранерча № 3 йолча юкъерча школа директор вола а хьалхара шу дац. ХIаьта ткъо шу гаргIа ха я партийни организаце тIадиллараьгIа по лектора декхараш кхоачашду.

Цо ешача лекцешка ладувгIараашта юкъе ба 5е-бе ха яьннех тайп-тайпара професеш йолеи нах. Цхьабакъда шун эггара бочагIа йола аудитори кагирхой яр я. Иштта цкъа сога цо аьлар:

— Со мел чIоагIа кIаьдвенна хиларах кагирхошна вIашагIкхийттачул тIехьагIа кIаьдвалар мича вахар ца довш дIакъаст са дегIацара. —Кагирхошна къамаьл хилча низ ондабоалаш, дог къонлуш санна хет сона.

Цуп лекцей тематика керттерча даькъе общественно-политически лостам болаш я. Цунна тешал ду цар цIераша а. «Халкъ—истори дегIакхувла керттера низ», «СССР-е коммунизм хьалъяра дунен халкъашта юкъера лоархIам», «КПСС XXIV-ча съездо советски общества социальни цхьоагIо чIоагIьярах», «Коммунизм дунен къонал я», «Кагирхошта атеистически интернациональни кхетам балабах» яхаш я уж.

Лекторо ший къамаьла юкъекхувла КПСС XXIV-ча съездо советски наха хьалхашка уттадеш дола таханарча дийнахьа эггара лоархIамегIа дола дешаш. Де дерхIача къамаьла тема хьахаржара къаьстта уйла ю цо, лекцега кийчлуш а дикка къахьег. Шахмарзий Жабраьила цIагIа тайп-тайпара справочни литература да: В. И. Ленина произведенеш, парте съездий документаш, газеташ тIара статьяш. Хета тарлу Беркен-Хаев санна дика знанеш йолча саго сел дукха къахьега а дезий-хьогI лекцега кийчлуш, аьнна? Цхьабакъда шийна ховш долчох кхоачамбаь IергбаIех вац из. Халданза кердадар Iомадар, цунна уйла яр ший декхар лоархI цо.

— Ший лекце тIа темагIа дувца кхуворгдолчул дуккха дуккагIа ховш хила веза лектор, — йоах Беркен-Хаева. — Цудухьа сайга ладувгIараш трикотажни фабрика, совхоза болхлой е школа дешархой хилар бе доацаш моллагIча лекцега пIеххаштта кийчлу со. ХIана аьлча таханара ладувгIараш хIама довзаши цунна хьисап де ховши нах ба.

Дика хул лектора оттаеш йола конспекташ. Цхьабакъда конспект мел дика хиларах цо толам боккхаргбац мотт шаьра лебеш, ладувгIарашпа бувзамаш хоттаде, цар теркам дувцачунна тIаоза ховш из ца хуле. Дукха ха йоацаш школа йоккхагIча классашкарча дешархоштен хьехархоштен цо лекци ешача нийсвелар со. Исторически материализмах дувцаш гаьннара дIаволавелар лектор. Эггара хьалха темагIа дола хаттараши литературен белгал а даь истори дегIаахара материалистически маIанах ладувгIараш дIакхетабе волавелар из. Сих ца душ, ше аьнначун наьха уйла е кхувргдолаш, из цар сакхетам чу дужаргдолаш юкъ-юкъе сеца а сецаш (хьехархочун оамал я из) дора Беркен-Хаева къамаьл. ЛадувгIарий теркам тIаоза, уж тешабе магар — из да цун лекторски говзала керттердар.

Шахмарзий Жабраьилга ладувгIаш цхьан выводага кхоач: Маркса хьакхеллачул хьалха мел хиннача школай философаш общества вахара дешаш къоастадара хьакъехьа берригаш а идеалисташ хиннаб, царна гуш хиннац наха юкъерча идейни гIулакхий материальни лард, халкъах истори дегIакхувла керттера низ лоархIаш хиннабац цар. Из кхетадаь ваьнначул тIехьагIа цIаьхха цецвоал хьо: ванагIа, цу формулировкаех цхьаккха дош мича аьлар цо. ТIаккха мишта вIаштIехьдаьлац цун из нийса маIан дарга шийга ладувгIараш кхоачабе?

Лектора методиках кхета безам болаш цо дийцар юха а дагалувца воалу со. Лоацеи къаьгган дийцар лектора, XVIII-гIа бIаьшере чакхйоалачеи XIX-гIьар йолалучеи хана баьхача наьха социальни вахара сурт. Халкъан а цул тIехьагIа пролетарията а низ болча восстанеша хьахьеккхар буржуазии революцешца дунен истори чакхйоалаш ца хилар, капитализм массаза а яхаргйолаш йоацилга, буржуазеца къовсалургдола керда низ — пролетариат хьахулаш йоагIилга. Иштта кхоачабу лекторо шийга ладувгIараш истори дегIакхувлара даькъе халкъа лоархIам бизза кхетабарга. ХIаьта лекци чакхйоалаш цо белгалдир историена духхьашха бакъдола материалистически маIан даьраш К. Маркси Ф. Энгельси хилар.

Цхьаькха цхьа белгало йолаш ба Беркен-Хаева лекционни болх: массаза а лоархIам боккхагIа болча, ший ладувгIараашта сакъердамегIа долча дешашта хетаю цо ший лекцеш. Иштта, КПСС ЦК партера, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп душ вай мехка шерра социалистически яхь яьржача хана, Ж. Ш. Беркен-Хаева ший декхар дерхI экономика дешашта пропаганда яра юкъевахар. Цу дешашта хетаяьча лекцешка дукха къаьгга долеи ховдам болеи масалаш кхувлар цо.

Хьаэцаргья вай «Советски наьха вахара хьалаш хадданза дегIаахар — социализма экономически закон» яха лекци. Социализма карагIдаьннарех ше дувцаш дар дыафильмаш а хьоккхаш чIоагIдора цо. Лектора хьалхадаьккхар вай идеологически мостагIаша шоай аьттув мел боалача социалистически мехкий экономикерча йоацаш йолча «халонехи» кхьметтел из «легIа на ухаш цхьан боарам тIа соцалатт» яха даьсса хабараши дувцилга. Долче, хьажал нийслагIча пятилетке вай мехка хьалъяьчеи хьалъеш латтачеи кердача гIишлоний сурташка, йоах цо зале багIарашка. Экрана тIа хьахул кердача гидростанцей, домнай, шахтай, рудникий, кердача цIепой кварталий цецвоаккхаш дола сурташ. ТIаккха цо йоалаю паччахьа Россеи вай мехкеи экономика вIаши тарьеш йола цифраш, укхаза цо дувц Нохч-ГIалгIайчен лаьтта а советски Iаьдал латтача шерашка хиннача Iалаьмате доккхийча хувцамех.

Ший лекцешка Беркен-Хаева пайда ийбу плакатех, схемаех, таблицех, диаграммех. Белгалдаккха доагIа царех дукхагIъяраш хьаераш из ше волга. Укхаза а дукха да лектора опытах пайда эца мегаргдолаш. ДукхагIйолча хана массехк гойтара пособи яхь цо лекци ешача хана. ЛадувгIарий теркам цар тIерабоахаргбоацаш лочкъаяь дIа а оттайий, уж эш-эшшача хана цхьацца гучайоах цо. Масала, капитализмагара социализмага довлача хана хиланза ярго йоацача юкъах дувцаш лекторо хьоахаю вай мехка экономика дегIайоаланра тIаерзаьча хьалхарча планах — ГЭЛРО-х. Гойтара пособи санна лекторо пенах хьалъолл 1920-ча шера декабре хиннача Советий VII-ча съезда болх хьахьокха довзаш дола картина.

— Теркалделаш, — йоах Шахмарзий Жабраьила, — съезда делегаташ шинелаш, кеташ, валенкаш юахаш ба, шийла я заседаней зале, дукха сийрда а яц цига.—Дале а, цу геттара халача хана В. И. Ленина, большевикаша сийрда кхоане дага а лувцаш, мохк социализм хьалъяра наькъа тIа боаккхаргболча электрификаце план уттаю.

Цу дерригне а наха дукха пайда хьабаргболаш, сакхетам чу юсаргйолаш хулийт цун лекцеш.

Дуккхача шерашка общественни лектора декхараш тIехдика кхоачашдарах Ж. Ш. Беркен-Хаевна «Знание» яхача республикански общества Сийлен грамоташ тийннай, хIаьта дукха ха йоацаш цу тайпара совгIат даьд цунна В. И. Ленина цIергIча Ерригсоюзни пионерски организаце Центральни Советоа.

Лектора болх тоннашка, центнерашка бисга йиш яц, масала, ялат кхеечун, мехкдаьттахочун бар санна. ХIаьта а из холуш гучабувл ладувгIарий сакхетам чу цо юташ йолча дерашца, кердадар довза, цун уйла е нах Iомабарца.

И. ШАИПОВ,
СССР журналистий Союза член.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дузача дезача денна къахьегама совгIат кийчдара, КПСС XXV съезда сийленца накъабахара доккхий декхараш тIа а ийца шерра социалистически яхь йоаржаьй Назрановски маьхкеча завода болхлошта. Цу яхье баьннарех итташ болхлой ба хIанзлехьа шоай пхе шера задани дикка тIехххоачашъяь Царна юкъе а хьалха латтачарех ба болхлой Хамчиева Бидаша Фадиман, Костоева Машарипа Райхьант, Леймоева Махьмада Эсет. Укх шера цхьоалагIча сентябре дена тIайоагIача пятилетка календарагIа къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: болхлой Ф. Хамчиева, Р. Костоева, Э. Леймоева.

И. ПЛИЕВА сурт

ХУВЦАМАШ ХИННАД

Хьара шу цхьацца хIаманца белгала хул моллагIча сага. Пятилетка тIеххьара шу сона къаьстта чIоагIа белгалеи беркатеи хиннад. Тха управлене дикагIйолчарех цаI хиларах тарра аз кулгалдеча бригада а укх шера бокъо елар Злобина методагIа болх бе. Пхе шера задани соахке а я укх шерара задани шезза тIехххоачашъяьй оаха. Хьалдетта а даьха отделочникашка дIаденнад оаха пхеззa вIаштIараьдь 460 квартира йола ях цIа. «НийслагIча пятилетка ударник» яха сийлен цIи луш сона еннай «социалистически яхье котваьннар» яха знак.

Тха дезала а чIоагIа беркате да пятилетка тIеххьара шу. Кхо цIа дола квартира еннай тхона. Цхьа дезалхо — йиIиг тIаккхийттай тха дезала. ВоккхагIвола кIаьнк Ваха цхьоалагIча классе дика дешаш ва. Иштта белгалонаш йита чакхдоалаш латта ер шу сона а тха дезала.

2. ТIайоагIа пятилетка дикала пятилетка я. Цудухьа тха бригада лаьрхIад ший беккагIа гIишлошъеча цхьаккха бриаца нийсйолийташ иттлагIча пятилетка-хьалхара шу чаккдахккхь. КПСС XXV съезда ший болх дIаболабеча денга кхачалехьа кхоалагIча Микрорайонера 80 квартира йола цIа халдетта даккха а пхе бетта задани толамца кхоачашъе а. Из кхоачашдергхиларах бIубенна да тхо.

ХЬ. ЦЕЧОЕВ —
НОХЧ — ГIАЛГIАЙ ГIИШЛОШЪЕЧА УПРАВЛЕНЕ СПЕЦ СМУ-10 КОМПЛЕКСНИ БРИГАДА БРИГАДИР.

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

ХЬИНАРЕРЧА КЪАХЬЕГАМА ШЕРАШ

КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте эттача «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене коллективо, хапал дуккха хьалха, 5 ноябре кхоачашъяьй халкъа боахама мухьаш дIа-юха дахьара пятилетка план. Пхе шера планагIа дIа-юха дахьа дезаш хинна халкъа боахама мухьаш 46353 эзар тонн йолча укх шера 5 ноябрга кхоачаш дIа-юха дихьа халкъа боахама мухьаш 46370 эзар тонн хилар.

«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене коллективо гIулакх ду Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIишлой - монтажни организацешта, промышленни предприятешта. Ер пятилетка йолаелча деиз тха объединене болх беш бола 1700 болхло, инженерно - технически болхло, гIулакхера нах планированеи экономически стимулированеи кердача системах къахьегаш ба.

Планированеи экономически стимулированеи кердача системага тха коллектив ялалехьа хьалхарча 1970 шера даьхача къахьегама толамашца 1975 шера доахаш дараш нийсдича къаьгга гуш да пятилетка шераш къаьстта чIоагIа беркате хиннилга. 1970 шера дIа-юха дихьа халкъа боахама мухьаш 6774 эзар тонн хинна дале, 1975 шера дIа-юха хьоргда 11360 эзар тонн, е 68 процент духхагIа. БархIлагIча пятилетка тIеххьарча шера цхьан автомашинаца юкъера лаьрхIача дIа-юха бихьа халкъа боахама мухь 2421 тонн хиннача укх шера хIара автомашино юкъера лаьрхIача дIа-юха хьоргба 3250 тонн, е 34,2 процент дуккхагIа. Пятилетка шерашка къахьегама овсарле 55 процент лакхъеннай объединене. 1970 шера хIара болхлочо юкъера лаьрхIача 1615 сом алапи ийцар, хIаьта укх шера хIара болхлочо эша алапи 2250 сомага кхаьчад, е 40 процент лакхденнад из пятилетка шерашка.

НийслагIа пятилетка йолаялалехьа «Чечингстройтранс» объединене паччахьалкхенна баь пайда 508 эзар сом долча, укх шера беш бола пайда 3,5-зза дукхагIа а хулийташ 1790 эзар сомага кхачийта лерхI транспортникаша. Тха предприяте рентабельность 1970 шера хинначул 2,3-зза лакхъеннай укх шера.

Пхе шера планал совгIа «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене транспортникаша дIа-юха хьоргда 1550 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш. Из КПСС XXV съезда оаха кийчду къахьегама совгIат.

Тха объединене коллектива къахьегама толамий боккха мах баьб Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене, СССР гIишлошъеча промышленноста Министерствас, иштта Нохч-ГIалгIай АССР партийни, советски, профсоюзни организацеша. Цкъа санна дукхаза а Еррингсоюзни социалистически яхье классни моттигаш яхарах тхона тийннай карара-кара тела ЩIе байраккхаши ахчан премеши. НийслагIча пятилетка дIаяхача 19 кварталагIа тха объединене коллективана кхойттаза еннай Еррингсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг.

СССР хьахинна 50 шу дизара цIей дезлеча хана Еррингсоюзни социалистически яхье тIехдика къахьегама толамаш дахарах «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене коллективана елар КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Юбилейни Сийлен Знак.

Еррингсоюзни социалистически яхье башха-дика къахьегама толамаш дахарахи 1973 шера халкъа боахама план ханал хьалха кхоачашъярахи тха коллективана елар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК ЩIе байракх шийца диплом а йолаш, хьалхара ахчан преми. 1974 шера цхоалагIча, шоллагIча, кхоалагIча, йиълагIча кварталашка социалистически яхье дика къахьегама толамаш дахарах тха объединене коллективана 4-зза елар СССР гIишлошъеча промышленноста министерстваи гIишлошъеча, промстройматериалий болхлой профсоюза ЦК-и карара-кара тела ЩIе байракхи хьалхара ахчан премеи. Цу шера иштта тхона делар «1974 шера йиъ кварталагIа социалистически яхье котало яьккхачунна» яха СССР гIишлошъеча промышленноста Министерства Сийлен грамота а.

1972—73 шерашка тIайиша социалистически декхараш толамца кхоачашдарах облсовпрофа президиума решенегIа «нийслагIча пятилетка къахьегама сийлен республикански доска тIа йихьар объединене коллектив».

Цхьана оттаяьча перспективни планагIа «Советская Россия» яхача колхоза хIара шера доккха шефски новкъостал даьд «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене транспортникаша. Юрта боахама ялат чуэцача хьинаре къахьегарах массехк шера луш объединене коллективана еннай Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи иккхара тIагIертта къовсам лоаттабеш цу даькъе шерра яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа лоац 1600 болхлочо, царех 800 сага коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. «НийслагIча пятилетка ударник» яха сийлен цIи еннай 49 болхлочоа, хIаьта «къахьегама ветеран» яха сийлен цIи еннай ийс водитела.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я укх шера 30 сентябре пхе шера план кхоачашъяь йола Ш. Т. Вакуев керте латтача пхелагIча филиала коллективи А. К. Лаптева, Я. Д. Чернявске, И. Даньюс, С. Жамбекова, Р. Исламова, Я. Мусханова кулгалду бригадаши. Шоай новкъостаашта хьокхам телаш массаза а социалистически яхье хьалха латташ ба водителаш С. Х. Матиев, Н. П. Толстых, З. А. Саламбаев, А. Ф. Брежнев, Г. Я. Умаров, А. Н. Садулаев, кхы дуккха бараш а.

ДIахо йодача хана тIа-тIа ший къахьегама толамаш тоа а деш КПСС XXV съезда сийленца накъаяхараи иттлагIча пятилетка декхараш толамца кхоачашдараи еррига торонаши кхоачамаши оарцагIдаьха хьинар кхо ца деш къахьега лерхI объединене коллективо.

В. ЛЫЧАГИН,
«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене начальник.

ПРАВОВИ КХЕТАМ ЛУ КХУВРЧАШ

Правови культура лакхъяр—советски наха, къаьстта кагирхошта, коммунистически кхетам луча керттерча гIулакхех цаI да. Цудухьа вай хано из дош чIоагIа теркам тIаухийташ леладелга дIадех. Правови кхетам балар балха тайп - тайпарча формаех пайда а эцаш кхоачашду, хIаьта цу даькъе къаьстта лоархIам болаш хIама да правови знанеш луш йола университеташ вIашагIйоххилга. Мадарра аьлча, дешара цу общественни организацешка ладувгIарий йиш хул лаьрхIа оттаьча программагIа ешаш йолча лекцешка ладийгIа ца Iеш семинарашка, диспуташка, хаттарийн жопий сайренашка хьинаре дакъа лаца а.

Правови кхетам балара халкъа университеташ чакхъяьхараш советски законодательства лардаш шоай йиза да Iеш шоай знанеш кхычарна дIайовзийташ а хул.

Дешар дикагIа Iомадара аьттув боалийташ хIама да дешаш барий сакхетамга, ханага хьежжа занятей программа оттаеш хилар а. Иштта, халкъа заседателий факультета программа дикка эргаш я кагирхойн дружинникайи факультетерчул, хIана аьлча, масала, кагирхошта темаш хьакъоастаеча хана керттера дерхI паччахьалкхенах, правах, социалистически законностах, гражданий бокъонеи декхареи знанеш ялар. ХIаьта халкъа заседателий факультете ладувгIарий йиш хул советски правосуде системеи принципаши, уголовни, граждански, къахьегама, дезалерча гIулакхий правови суде дош къоастадара порядоки кIоаргагIа йовза.

1974 - 1975 дешара шера правови знаней университеташи факультеташи яр болх беш республика еррига райоцашка. Цул совгIа Урус - Мартановски, Назрановски, Сунженски, Шелковской, г. Грознерча Ленински районе права юкъара факультеташ хиларал совгIа кагирхой факультеташ а яр болх беш.

Чакхдаьннача дешара шера правови кхетам балара университеташка, цу тайпарча йолча факультеташка, «къоначa юриста» школашка дешаш хилар 2000 совгIа саг.

Общественни хьисапе болх беча дешара заведенешта юкъе керттера лоархIаш я Нохч — ГIалгIай АССР Лакхехьарча судера правови знаней университет.

ДIадахача шера цу университете болх беш хиннай халкъа заседателий, моттигерча Советий депутатий, дружинникий факультеташ, хIаьта культпросветучилище, ПТУ — 5, ПТУ — 12 ший фалиалаш а йолаш кагирхой факультет. Цул совгIа хьехархой ЦIенца цхьана преподавателашта лаьрхIа факультет а вIашагIъеллар цига.

Укх шера а де эшар деш да халкъа университетий болх дIахо тоабара. Царех дукхачар программашка лаьрхIад семинараш елга, юристашца вIашагIкхетараш чакхдоахилга, йоагIаш йолча тематиках кинофильмаш гойтилга.

Цхьайолча районашка юкъара яраш йоацаш лаьрххIа кагирхой факультеташ хьаелларгья. Цига дешараш 28 шу даланза бола кагий нахи мехкарийи хургба.

Правови кхетам балара лоархIаме хIама да 1975 - 1976 дешара шера бархIлагIча классе Iомаянза яргйоаца дисциплина санна юкъейоалаяьй «Советски паччахьалкхени правои лардаш» яха дисциплина. ХIаьта 9 — 10 классий дешархошта лаьрхIа «къонача юристий» школаш вIашагIъеххача баккьахьа хургья, цу хьакъехьа царна кхетам балара хIанзалца Iоаяьча опытах пайда а эцаш. Правови кхетам балара университеташка санна цу школашкарча программаша а шо - шоай тематикагIа йолча лекцей йоагIаш йола цикл ешилга вIаштIехьдоаккхилга лерхI.

Толаме дIадоладаьд керда дешара шу Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча судерча правови кхетам балара университете. Иштта дика кийчо яь дIайоланьй занятеш Малгобекски городской халкъа судерча правови факультето а. Укхаза укх шера дешаш хургба боахама кулгалхойи профсоюза моттигерча комитетий председателаши. Царна къахьегама законодательствах йола лекцеш ешаргья.

Цунца цхьана вай цхьайолча районашка дешара шу дIадоладенна долашше а правови кхетам балара йолча шоай факультеташка хьалхара занятеш яра кийчо еш мара бац. Цу тайпара ледарло йир укх шера Назрановски районе а. Цига дешара шу дIадоладалалехьа занятей программа оттаяьяцар, лектораш белгалбаьха бацар.

Бахача наха правови кхетам лугга тоаде дезилга дукхазза белгалдаьхад коммунистически партеи Советски правительствеи керттерча документаш тIа. Цудухьа цу деша хаддаза теркам тIаахийтанзен из болх дIахо йодача хана кхы а дикагIа вIаштехьбаьккха лелабезз Iалашдензен дарглац.

Р. МАКАРЫЧЕВА,
Нохч — ГIалгIай АССР юстице министра заместитель.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВА МАIАН ХУВЦИЙ КОРПОРАЦЕША?

США хьахинна шо бIаь шу дуза ди гаргакхоачача хана из мохк машара «социальни лаборатори», дунен тIа мел долча халкъаша хьокхам эша безаш йола образец а хинна латт аьнна хетийта гIерт американски капитализма идеологаш тIа-тIа чIоагIагIа. Цу даькъе кIезигача лоархIаме дац ший беррига члений «хIама тоадеш» а «царна беркат деш» а йола общество а хинна дIаэттана» американски капитализма маIан хувцаденнад яхаш дувца хабараш. Жиний балхах бича санна баь из хувцам баь тамашийна инструмент я яхаш хьакхъйкаю монополистически корпораци.

50-гIа шераш юкъе кхьчача хана вовзаш волча американски социолога А. Берле кепатеха зрадаьккхад «Ткъоалагlча бIаьшерара капиталистически революци» яха книжка. Автора аргументаци ше ма-ярра нийсъяь я Малхбузехьа мода а хинна дIайолалуш латтача буржуазии «Революце социологе положенешца». Цу Берле хьакхайкадьд: вай бIаьшеренерча капитализма «революционни герз» а хинна дIаэттай монополистически корпорацеш. Берле дийцар вай деношка укх тайпара дIахо дувц воккхача американски футуролога Д. Белла: корпорацеш, язду цо, «ший членашта дизза вахара образ вIаштIехьъяккха низ кхоачаш я, «социальни кхерамзленна, нийсонна, лархIара, эшараш кхоачашдеш йола арена а хиле дIаотт».

«Корпоративни революцех» керттера хьахиннар да, буржуазии идеологаша яхачох, хIанзара монополистически объединенеш частни доалахьено хьахьекхабахача отношеней доазонел ара йовлар. Таханара доалахье, йоах цар, «юридически фикцех» башха кхы хIама яц — из фондех, дотацеех, субсидех, социальни пособеех дIа а йина дIаяьннай. ГIулакхаш цу тайпара нийсденнача хана капиталисташ Iаьдала доалера «дIабаьхе» хулаш хиннаб, хIаьта частни монополешта лоаттабу тIа жам ше мабарра менеджерийи паччахьалкхени бе бахаб. Цу дерригача хIамаша, буржуазии идеологаша яхачох, керда белгало — хIанзарча бизнеса викалий «социальни бехктоккхама» уйла хьахилорга кхоачаваьв.

Американски социологаша дийцача тайпара дола «менеджерий Iаьдала» «лерттIа барий доал» да яхаш дувц. ХIанз яц цар, йоах, алхха шоай корпораце пайдаш «алсамдахара» уйла, «еррига обществана» ма-хеттара леладу цар шоай гIулакхаш. Масала, наха Iазап тIалоаттадерехи нах боацаберехи латтача монополеех, хIанзарча капитализма гадоахара оарцагIа а бувлаш, эггара чIоагIагIча нийсхони гуманизмаи хIамаш хетаялийта гIерт.

Цхьабакъда факташа дувцар кхылар да. Масала, мехкдаьтта компанеша «энергетически кризис» тIайоагIаш хиларах а американски общественностага хоам баьча хана цар, кхетадеш ма-дарра, хьоахаданзар кризиса эггара хьалхарча бокъонца дола бахьан доагор ше ца тоъар а доацаш. шоай хIама тоадар духьа лелаю цар шоай политика хилар.

Дукха ха йоацаш кепатеха арадаьккхача «ТIеххьара ловзар» яхача книжка тIа американски публициста Дж. Радживэ доаладу вахарера хьайица, укх тIеххьарча шерашкара доагора - энергетически монополей гIулакхаш хьехьокхаш дола массехк масал. Энерги йоахача американски монополеша, язду цо, маьхийн пайдайн лакха боарам искусственно хьаллоаттабаьб, шоашта аьттув болаш йола рыночни механизм вIаштIехьа а йоахаш. Къаман мехкдаьтта кIезигагIа даьхад цар, газа запасех йола даннеш лохагIа уттаяьй федеральни органашта маьхаш IотIатоха дагадохийтар духьа. КIора запасаш шоай бе а ехкаш, производствана юкъера дIаяьхай уж, тIаккха из бахьан долаш доагор тоъаш хиннадац, цул маьхаш тIадеттаденнад. Тарифашцеи маьхашцеи киловзалаш а лелаеш, доагора - энергетически корпорацеша боарам боацаш дукха пайдаш даьд кагийча потребителий чотах. Масала, «Бостон гэс компане», потребителашка 1000 кубически футах 2,22 доллар долаш (из хьалйоахачар оттабаь мах 17,5 цент болча метте) газ дIа а йохкаш, 1200 процент совгIа лакхдалийтад маьхаш.

Цу тайпарча хьалашка энергетически бизнесо, ма-дарра аьлча, субсидированни йора бахача наха, эггара хьалхарча аргIанна кIезига торо ярашта. Электричествана, мехкдаьттана, газана маьхаш IотIатохаро аьттув боаккхар деррига товараштеи деча гIулакхаштеи цхьатарра маьхаш лакхдалара, хIаьта из бахьан долаш кхы тIа а бала качбахар мугIаречa американски гражданашта.

Уж деррига хIамаш мишта тардергда «корпоративни капитализма» гадоахараша корпорацешка пайдаш алсамдахара стимул ца хиларахи «юкъарча берката духьа» цар гIулакхаш леладеш хиларахи дувцараша?

Цул совгIа, пайдаш алсамдахара политика бокъонца мога а еш, мехкдаьтта монополешта кхы тIа а налогови льготаш тел федеральни Iаьдалаша, мугIареча американцашта етта налогаш хьалхагIа шоаш хиннача боараме юсача метте. Масала, 1970 шера цу тIеххьарчар шоай доходех 20 процент совгIа налогаш текхар, мехкдаьтта бизнеса йоккхагIолча ворхI компанеца юкъейодача «Галфойла» оттаяь федеральни налога ставка 1,8 процентал дукхагIа ца хиннача метте. Цунца цхьана правительства деш цхьаккха хIама дацар паччахьалкхен доалахьара ресурсаш хьалъяхара.

Доагора - энергетически корпорацей политика юкъарча политикана юкъе алхха ше яц, из еррига а я иштта. Практике иштта я-кх гIоръяьккха ювцача, «юкъарча берката» монополисташа еш йола «йоакхо»!

Американски общества экономически лард я яхаш буржуазии идеологаша хьакхайкаю доалахьеи — Iаьдал доацача доалахьени (акционераш) доалахье йоацача Iаьдалеи (менеджераш) «инкорпорированни» система. Мегаргда хIаьта, хьожаргва вай цу формулана бокъонца бола лоархIам чуболла.

ХIанз ВIашагIкхийттача Штаташкара акционераш 20 миллион сага совгIа ба. Мехка корпоративни доалахьеи дай духхьал уж ба ахилга дий из?

Масала, воккхача американски специалиста «БIаьхий барашо тIехбIаьхий бараш» яхача книжка тIа, корпорацей дунеи бокъонца ше хIарра тахка а техка, харцо цу тайпара дувцараш. Цун даннеша хьахьокхачох, США бахача бера ханара баьннача беррига нахах 0,5 процент барий бе доалл мехка къаман рузкъах дийлагIа дакъа гаргга. Бахача нахах 1,6 процентал кIезигагIа барий доалахьа я корпорацешта арахийцача еррига акцеех 80 процентал совгIа яраш, еррига облигацеех 88,5 процент яраш, штатийн муниципальнии органий еррига облигацеех 100 процент.

Финансово - промышленни дунен тIа боккхача лоархIаме я эггара боккхагIболча акционерий геттара готтига, шоай доалахьа акцеш йолаш болча беррига нахах 0,01 процент мара ца хуларех латта группа. Статистикана юкъе вIалла а доадам боацаш хет уж. Цхьабакъда корпорацешта доал дечa системе духхьал уж ба керттерча хьал тIа. Компаней политикана акцеш йолаш болча мугIарерчар еш йола влияни, мугIаререча болхлочо цунна еш йола воздействи а санна, боарам боацаш кIезига я.

Менеджерех лаьца дувцача хана монополей идеологаш доал деча персонала хьашташи хьали принципиально «цхьа тайпа» хилар хьахьокха гIерт. Цхьабакъда гаргга а ваха хьежача, цу тайпара дувцаш дола хабарш цхьаккха тайпа ло болаш дац.

ХIанзарча монополистически объединене доал деча аппарате шаьра хьагучадоалаш кхо тIоа ба. Хьалхарчох ба ассоцированни капиталиста тешам бенна нах мара боаца лакхерча администраце викалаш. ШоллагIбар тоъал лакха мах телача, шоашта доал тIадолчеи фирмай политика къестаеча дакъа боацачеи специалистех латт. ХIаьта эггара кIалхарча тIоан викалех лаьца аьлча, поляризаце процессо тIа-тIа дукхагIа мугIаререча гIулакхерча наха юкъе чутетт уж, тIаккха капиталистически эксплуатаце еррига халонаш тIа-тIа лакхагIча боараме ла болалу уж.

Вовзаш волча американски социолога Р. Миллса цкъа белгалдаьккхад: «...Керттера доал деши геттара бIаьхи болеи нах бе-беи бокъонца къаьстъаьстая шиш группа яц. Уж шаккхе а геттара чIоагIа вIашагIъийна я доалахьени гIойленийн дунен чу».

Цхьабакъда менеджерий влияни лакхъялар Iаьдал «кердача класса» бе дахара маIан долаш дац: лакхехьара доал дараш цIаккха а хувца ца лушш массазеи хьал дараш ба. Цу тIа а общественни пирамида биххье керда нах гучабаьннабар аьнна царех керда дуне хьахилац.

Монополистически корпораци дIахо а американски финансови капитала герз, олигархически бухь тIа а баьнна багIача кIеззига мара боацараша еррига обществана эксплуатаци ярeи доал дареи герз долаш юс. Экономически низ бахьан долаш лоаттабеча къовсамо байза ца а боалаш шийна тIеххьа боалабу политически влияни бахьан долаш лоаттабу къовсам. Цхьа бахьан доацаш дац, предпринимательски операцеш лелаелга менеджерех тийша, царна дIатIа а дехкаш, боккхагIболча монополисташа шоай уйла тIа-тIа дукхагIа паччахьалкхен политикаи финансови стратегеи дешашта тIаерзаеш хилар.

Монополистически корпорацеша кIеззига мара боацараша общественни къахьегам боацабелга кхы тIа а чIоагIду, общественни доадам боацаш мара боацарий Iаьдал оттаду миллионаш болча наха тIа. Цар кхы дIахо яхеи ялеи моттиг йоацача кхоачлеш ирьую капитализме массаза а хулаш йола производства общественни маIанан шоашта лечкъадара частнокапиталистически форманен юкъера вIашдухьале. Кхыметтел юридически шо-шоай мукъагIа а йолаш юсаш йола кагийи юкъереи предприятеш а мичча бесса эзе а юкъеоз монополизированни производства орбитача царна тIалоаттадеча экономически доала мукъагIа ца яхача уж ца а йоалийташ. ХIанзарча капиталистически обществе дуккха ззараш болча бIаьхийча даьй капиталашта ассоцированни яро монополешта шерра торонаш хьаелл общественни рузкъа шоашта чукхахьара, из бахьан долаш кхы тIа я чIоагIлу саго сага эксплуатаци елга.

«Меритократен» «менеджеризман» пордув частни доалахьеп даьша деча доала тIа а кхехкаш, монополистически корпораце цхьа хIама хьахьокх: хIанз ший маIанга хьежжа йоацеи ма-дарра аьлча производства средствашта общественни доалахье оттаянза ярг ца хилара тешал деш йолеи методаш лелаянза ца йоалаш я хIанзара капитализм.

Цхьабакъда мифически «меритократашта» дилладац керда, бокъонца паргIата йола общество хьалъелга. Монополистически капитала духьала лоаттабеча къовсаме тIа-тIа дукхагIа бIуболаш вIашагIдетталу болхлой класс, вай замалахьа дагадоаххараш шоай лерагIа хьаллоаттадеш йола класс, класс — революционер, класс — кхолламхо керте латта хIанзара деррига демократически прогрессивни низаш.

Валерий КОВАЛЕНКО,
философски Iилмай кандидат. (АПН).

СИБАРЕГIАРА КЪАХЬЕГАМА РЕСУРСАШ

Вай экономика масштабаш шер ме лу, бедали энергии йоахача кердача моттигашта из гарга ме оз боккхагIча лоархIаме хул къахьегама ресурсай, е, ма-дарра аьлча, кхыметтел эггара кердагIа йола автоматизированни производствашта а хIанз укх сахьата па хилча ца доалача балха кулгий проблема. Дагадохийтаргда аз, Советий Мохк, ше индустриализаци е болабеннача юххье денз, хIара сага къахьега бокъо а енна, болх булургбола нах ма-могга дукхагIа къахьегама юкъеоза гIийрта хилар. Из лоархIаме социально-экономически декхар кхоачаш а дь (1930 шера а вйтавацар хьабе болх боацаш цхьаккха саг), дIахо воай сихха дегIаухаш йола промышленность кердача кадрашца Iалашйора вай керттерча даькъе юрта боахамера а хIаьта иштта хIаране цIагIарча гIулакхех а ши-ший доалахьарча боахамера а мукъайоахача къахьегама ресурсай чотех. ХIаьта тахан мехка общественни производстве болх беш ба къахьегалургдолча берригача нахах 92 процент. Уж, ма-дарра аьлча, къахьегама юкъеоза йиш йолаш мел бараш ба.

ХIанз этта хьал кхы тIа а чоалханегIа хул укх тIеххьарча шерашка хьалхагIа денз баха нах геттара кIезига болча малхбоалехьарча лаьтташта вай дукхагIа тIадийрза хиларах. Уж карадерзалеча хана дукхагIа лийрхIар мехка кхыча моттигашка баха нах шоай лоIамагIа укхаза баха ухарг-хилар дар. Цу гIулакха йоккхий мероприятеш чакхъяьхай керда баха хайша нах эшача хIамашца дикагIа Iалашбара, царна бытовойи культурни гIулакхаш дикагIа дара, вахара бирсача Iалама-климатически хьалашца дуззаденна тIакхоачаш йола халонаш тоъал яйеш тайп-тайпара льготаш еннай, алапеш дукхагIа оттадаьд.

Иштта «планагIа яь» миграци Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар керда районаш караерзаяра. Масала, СССР-е эггара йоккхагIйолча халкъбоахама комплексех цаI хьалъеш латтача Малхбузехьарча СибарегIен къилбаседене баха нах 1960 шера 180 эзар саг мара ца хиннача метте 1970 шера 366 эзари 1975 шера 510 эзари сагага кхоачаш дукхагIа хиннаб керттерча даькъе нах тIаозара гIулакх дикагIа вIаштIехьдаккхар бахьан долаш. Тахан Тюменскии Томскии областашка балха ухарех 50 процент совгIа бараш Малхбузехьарча СибарегIен къулбехьарча районашкара ух, 24 процент кIана бап аьппа бараш — Уралера, 8 процент гаргга — Поволжьера.

Цхьабакъда ха дIа ме йола цу тайпарча поставщикий торонаш кIезиглу. Керла караерзаеча территорешка даь Iаи гIирсаш хьал. Вайнига хьалхагIа а санна гIирсаш дукха хьалду дегIаьхкача районашка а, цхьабакъда укхаза хьаллераш массаза а яхар мо. Къахьегам дукхагIа эшаш дола гIирсаш да. Белггала аьлча, Малхбузехьарча СибарегIен Къилбехьене хьалъе йолаеш я йоккхий мехкдаьттахимически комплексаш, хьалъе лерхI грузовой автомобилаш арахеца заводаш, шердеш да металлургически, машинашъю, промышленноста кхыдола доакъош. Урален Поволжье районашкен лаккхача темпаша дегIаух машиностроени, хьалъеш латт йоккхий автомобильни заводаш, химеи хьу чакхйоахеи предприятеш.

Уж деррига хIамаш бахьан долаш халкъа боахама кхы тIа а эшача къахьегама ресурсашца из Iалашбара тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хул баха нах бебар. Нагахьа санна болхлой кадраш дукхагIа тIаозара гIулакха юкъе цар лаьпа дакъа 1961 — 1965 шерашка 29.1 процент мара хиннадеце 1966—1970 шерашка — 57.4, хIаьта укх пятилетке — 92.3 процент да. Цхьабакъда нах бебарах болхлой иштта алсамбувлар хетаргахьа лаьрхIа мара дац. хIана аьлча бебаш бола нах а дикка кIезигбеннаб: бераш тIа-тIа кIезигагIа ду, хIаьта болх а булургболаш деша гIерташ бола кагирхой дукхагIа хул.

Цу ерригача факторашта анализ яро, вайна ма-гарра, хьахьокх мехка къахьегама ресурсаш ебара е дIа-юха скъара торонаш геттара кIезига хилар. Цудухьа хIанз керттера низ тIабахийта беза цхьаькха оагIорахьа — дийна къахьегам кхобара. Укхаза керттердар — къахьегама овсарле лакхъяр. Цуя чотах яьккхай ийслагIча пятилетка дин шера алсамъяьннача къаман доходах 80 процент гаргга. 17 миллион совгIча сага къахьегам кхобелга Iалашдаьа.

Iилма-технически революцеца карагIдаьннараш сихха юкъелахьаоо. йолаш йолча фондех пайда дикагIа эцаро, производствана ду доал эргадаьккха тоаларо, къахьегам Iилман дарда тIа вIаштIехьбаккхаро йиш хулийт йоккхий резерваш хьагучаяхеи балха низ тоъал кIезигагIа эшаргболаш гIулакх вIаштIехьдаккхеи. Уж мероприятеш къаьста пайданагIа я керда караерзаеча районашка. ХIаьта цу хана теркалданза даргдац, къахьегама ресурсай фактор тIа-тIа доккхагIча даькъе моллагIча комплекса промышленноста структурага хьежжа хургхилар. Белггала аьлча, керда караерзаеча моттигашка къахьегам дукха дIадоаца производстваш кIезигагIа хьалъе хьежа деза. Iилма-технически прогрессана эггара тIехьагIа карагIдаьннараш теркал а деш мара ехка мегаргъяц укхаза машинаш юи ремонташ юи заводаш, бедал чакхйоаха предприятеш, перевалочни базаши складаши, додача хи тIарча портий боахам, кхыяраш. мехка европейски районашкарча ужжамо йолча предприятешкарчул дикка кIезигагIа хила беза болхлой, инженераш, техникаш.

Духхьал цу тайпара лаьцача наькъо, даьча тохкамаша хьахьокхачох, торо лу регионий боахам керттерча даькъе цар шоай ресурсай чотах болхлой кадрашца Iалашбе. Цу хана кхы тIа а болхлой юкъеозанза баргбоацаш моттиг нийслой, керттерча даькъе уж цунна хилийта беза къахьегалургдола ха хьатIакхоачача кагирхой чотах. Белггала аьлча, Малхбузехьарча СибарегIен къилбаседене цу источника могаргда комплексана эшача къахьегама ресурсех 94 процент совгIа яраш Iалашъе. Паччахьалкхе бIарчча хьайпача тоъал боккхача лоархIаме да иштта укх тIеххьарча шерашка производства ерригача процессашта къаьстта шера индустриализаци еш латтача юрта боахамера къахьегама ресурсаш промышленносте дIачуозар я. Цул совгIа, пенсионерий белггалара дакъа (льготни условеш а йолаш) дукхагIча хьале производственни йоацача сфере болх бе тIаозилга нийса хилар хьахьеккхад.

Дийна къахьегам кхобареи чурча ресурсех пайда дикагIа эцареи даькъе йоккхий мероприятеш чаккхъяхар — керда промышленни районаш балха низаца Iалашъяра керттера низ бале а, алхха ше цаI мара кхы боацаш бац. КIезигагIча бозраме эше а, хьалхагIа санна кхы тIа а эшаш хургья мехка листагIа нах ба. хача моттигашкара къахьегама ресурсаш. Цунца дувзаденна хьаотт кердача моттигашка баха иха нах дукхагIа цига сецаргболаш гIулакх вIаштIехьдаккхарах доля дош. Iалама-климатически хьалаш халагIа долча зоне хIанз укх сахьата тоъал дукха хувцалу кадраш — хIаьта из цIенхашта проблема а я.

Вай мехко, кадраш ма-могга кIезигагIа хувцалургйола гIулакх а деш, цхьан оагIорахьара, кердача промышленни районашка вахара паргIато дукхагIа хургйола хьалаш хьадара, хIаьта вокх оагIорахьара — керттерча даькъе цу моттигашка баха нах чуозар духьа профессиональнo-технически училищай, техникумий, дешара кхыча заведеней сеть шеръяра тIаберзабаь никъ лаьцаб. Кхеталеш ма-дарра, белгталера ха эшаши кIезига а ца доадеш рузкъа доаде дезаши бола из никъ, гучох, эггара экономически перспективнегIен ба.

Дмитрий БЕЛОРУСОВ,
экономически Iилмай кандидат.

(АПН).

Экономика чIоагIъяра

Ялат кхелой а керттерча даькъе комсаш леддеш я тха совхоз. ХIара шера шерлу комсаш тIайола кхаш. Укх шера 715 гектар яр хьувкъам луш йола комсаш. ХIаьта хIанз а комсаш ца латаш 46 гектар я керда дIайийнараш.

Ховш ма-хиллара, юрта боахама культураш хьувкъаяра ахархошта аьттув боацаш хиннад ер шу. ХIаьта а дуккхача шерашка из маьхера культура кхеяра Iоаяьча опытах пайда эцаш, агротехнически приемаш хан-ханнахьа кхоачашъеш, махудла дукхагIа хий детташ комсий хьувкъам лакхбара къахьийгар тха ахархоша. Гектара хьувкъам планагIа лийрхIачунга дIакхоачабе низ кхаьча беце а соахкарчул дукхагIа комсаш кхейар оаха укх шера. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 30,3 центнер яьлар. Соахка хиначунца нийсйича 10 центнер дукхагIа хул из. Соахка паччахьалкхенга 1700 тонн мара ца ехкача укх шера 2166,5 тонн комсаш ехкай. Цул совгIа белгалдаккха деза, укх шера кхеяьча комсашцара шекар дукхагIа доаллилга. Из бахьан долаш боахама дукхагIа пайда баргба. Соахкарчул дукха дукхагIа комсаш хьалийцай чхьагIар доаккхача заводо.

Уж хьокхамаш доккхий деце а дIалахача шерашка хиначул лакхагIа да. Из вIаштIехьдаьннад ерригача звеньяша, бригадаша, механизатораша къахьегама овсарле лакха йолаш тIатеIIа къахьегарах, комсашта гIулакх деча балхашта дукхагIа механизаци ярах. Къаьстта овсаре къахьийгар бIаьсти эггара дукхагIа а халагIа а балхаш долча хана коммунистий нн. Каримова, Мадаева, Умиева, Денниева, кхыбарий участкашка. КарагIдаьнначох кхоачам баь Iе йиш йоацилга кхетаду совхоза комсаш леладераша.

ХIанз бехктокхамера ха хьатIвэттай. Комсаш чуйила яле а кхашка де дезаш дукха балхаш да. Кхаь мугIарагIа дIатехача аьшка саьргех дIайийхка 715 гектара тIара комсаш Iо а йоахаш, ма-кхув дукхагIа йоIаш лаьттах йохка еза гурахьа. Цу бехктокхамерча гIулакха хьалха хила беза коммунисташ.

ДIадахача шерий опыто хьахьокх тха боахама хьалашка хьувкъам лакхагIа хилара лоархIамера фактор комсаш дика дIакъовлар долга. Хьувкъам лургбола дика ткъовро лаьтта тIа ца хьоарцаш йиса ча цу кIотарго комсаш кIезигагIа лургья. Цудухьа дукхагIа теркам тIабахийта беза цу балха. Цхьанцайола моттигаш нийслу из болх тесса буташ. Цу гIулакхага хьожаш ба совхоза парткомо хержа коммунисташ. ХIанзле совхозе 400 гектар совгIа комсаш дIакъайлай. ХIара дийнахьа 20—25 гектара тIара комсаш дIакъовл механизатораша. Бакъдар аьлча из кIезига да. Комсий бешамашка болх бу нах кIезига хиларах нийсау из.

ХIанз кхашка болх берий къахьегамцара безам совбаккхара боккхача лоархIаме да учет нийса а лелаеш алапи хьежаделга, нормаш тIеххоачашъерашта материальни моральни стимулировани елга. Комсаш чуэца йоляьча хана дика дIадоладаьдар из гIулакх, цхьабакъда тIехьагIа тесса дитар. Из морг хIанз нийс ца далийтара тежо елга тIадиллад партийни профсоюзни организацешта.

«КПСС XXV съезда баха ма-боаггIа накъабахара» бола КПСС Центральни Комитета социам дог раьза хинна хьал а лаьца къахьегача тха совхоза кхаш леладераша лоацпача хана чакхдаха лерхI гуйрац балхаш.

Т. САЛАМОВ,
Надтеречни района «Знаменский» совхоза парткома секретарь.

«СА МИЛИЦЕ СО ЛОРАВУ»

Чакхъяьннай наькъашка лелара кхерамзле лораяра месячник. Дика вIаштIехьъяьккха хилар из Ачхой-Мартановски районе.

СУРТА ТIА: месячника итогаш еш ба Ачхой-Мартановски чурча гIулакхий районни отдела начальника заместитель Я. Абдулкадырови ГАИ районни отдела вокххагIвола инспектор А. Бажаеви.

М. ЛЫКОВА сурт.

ИШТТА ДIАДЕХ ДЕКХАРО

Чакхдаьннад чурча гIулакхий Старопромысловски отделерча ведомственни доацача хан вокххагIволча инспектора Салтабиев Увайса кхы цхьаькха а къахьегама ди, е нийсагIа аьлча, къахьегама ди-буйса. Ерригача бус бийсанарча милице, тайп-тайпарча моттигашка ха деча наха шоай декхар мишта кхоачашду хьожаш хиннав из. Iуйрийна кIаьдденача дегIо сатеми салаIари дIадех. Дежурство чакхъяьлча ше вахача Гвардейски яхача юртагахьа вийрзар из.

Горагорске гIолла мотоцикла тIа а вагIаш чакхвоалаш, цунна бIаргадайра цхьан цIенгахьа кулгаш а лесталеш шийга кхайкха бераш. Юхасецача Увайса зийра цу цIен кхоалагIча этажа тIарча цхьан балкона наIарах араелха цIера ала. Кхы уйла е ха яцар, ший мотоцикл нах гуллуш латтача цIи яьнача цIенгахьа чуерзайир Салтабиева.

ЧIоагIа хьеккхача михо кхоалагIча этажера йиълагIчу тIа а яьккха хьаьрйоалаш латтар цIи: кораши занавескаши дага доладеннадар. Цулухьа цIи кхы дIахо ца яржийтара йиълагIча этажерча квартирагахьа хьалведар из. Цхьабакъда, цуи наIараш къайла латтар, хIаьта квартира чура делхача бера оаз хьахозар. ТIаккха, баламца ниI дIа а яхийта, дIачуийкхача Салтабиевна кIурах хьалйизача коридора чу бIаргайира 6—7 шу даьнна йиIиг. Из сиха кIалхаръяьккхар цо.

Лоаллахарча квартирашкара ведарашца хий хьачутелилга вIаштIехьа а даьккха, цIера духьалъэттар милице болхло. Пожарни команда тIаккхаьчача хана цIи йовш латтар. Алхха Увайса мундира тIа цIера товлгаша даьхача Iургаша дагадохийтар укхаза хинна унзара сурт.

ТIаккха мара кIаьдвалар тIагIортанзар Увайса, цхьаннахьа дIагарахьа ваьнна наб е чIоагIа дог доагIар. Дале а, из сагага дIа а ца хьокхаш, гулбеннача наха хиннар дувцача юкъагIа мотоцикла тIа а хайна дагадоацаш ше юкъагIбитача наькъа тIа вальар Увайс. Сараахьа юха а дежурстве хила везар цун.

В. ЧУРСИН,
Старопромысловски РОВД начальника заместитель, милице капитан.

ЛОРАДЕ БЕРАШ

ЦIен юхе ловзаш доал бер. Каьхатах кемалг хьа а дий хий додача харша чу дIахец цо. ТIаккха шийна карагIдаьнначо гIадвига кIаьнк кемалга тIехьаводд.

Гаьна йоаццача топпарах гIала йотташ кхы а ши бер доал. Чуйнна доахкача цар теркалдац шоашта уллув машинаш тIехлелхилга.

Цу тайпара сурт бIаргаго йиш я республика еррига хIана яц аьнна йолча юртарча районашка. БоккхагIчар бIарг ца лохкаш дисача бераша шоай ловзараштa улица хорж: цига сакъердамегIа хет царна. ХIаьта вайна ма-хой улица юххе ловзаш доахка бераш наькъа тIа аранйккхача бургаца тIехьадовда е шоай кхо чархилг йолча велосипедаца йоккхача грузовика уллувдовла тарлулга. Беро кхета мича ду шоаш бахьан долаш мел доккха хатар хила йиш я.

Иштта хатар хилар дукха ха йоаццаш Шалински районерча Сержень-Юрта. Наькъа йистте ловзаш ваьлла пхи шу даьнна Куталиев Iаьла цIаьхха машинаш лелача аранйккхар. Шофера магaнзар машин соцае, керта хала чов еш лозадир бер. БоккхагIчар бIарг ца лакхарах шоай кoa лаьттача грузовика кIал ловзаш ваьлла цхьа шуи ах шуи даьнна хинна Хьасан Х. велар.

Цу дерригнена бехке дукхагIча даькъе дай-ноаной, иштта ловзаш доахка бераш шоашта гушше а тIехбувлаш дIауахаш мел бола боккхагIбараш ба. Бер кхийна даллалца цуя вахари упахцIенои лораде декхарийла ба дай наней. ХIаьта дукха хIама эшац бера наькъа тIа лелара бокъонаш дIахьехара. Къаьстта боккха лоархIам болаш да вай воаш уж бокъонаш йиза кхоачашъяр, хIана аьлча, боккхагIчаргара масал эшара тIера хул бераш.

Наькъашка берашца хулача мел долча хатарашта дай-ноаной бехке бар а дац вIаштIехьа. Водитель фе волаш, наькъа тIа лелара бокъонаш йизза кхоачашъеш хилча цкъаза бера хIама ца хила а мегар. Из цунгара дIадех моральни декхаро санна юридически бокъонаша а. Уж оттаяьй судебни экспертиза Iилма-тохкама институто. Ер да цар маIан: нагахьа санна машинаш лелача наькъа тIа е цунна уллув ловзаш доахкаш бераш хилча, водитела лоравала везилга ха деза.

Надтеречни юкъерча школа хьалхарча классе деша ваьгIа бархI шу даьнна Слава К. транспорт дукха Iаи хьален ухача наькъа тIа ваьлар велосипеда тIа а вагIаш, из вожавир ЗИЛ-131 автомашина водитела И. М. Керенцева.

Машинаш лелача наькъа тIа бер далийтача даьн-наьнеи бехк вайна гуш ба. Дале а кIаьнк ца гуш хиннавац шофер а. Шек воацаш моллагIча машинал санна хьалхаваьннав из кIаьнкал, из ва а вувш.

ХIара дийнахьа яхар санна наькъашка бераш доаду е царна хала човнаш ю машинаша. Берий бехк бац — уж бераш да. Бехке ба боккхагIбараш — цар а цу гIулакха декхарийла йолча организацеша а кхетаде деза зIамига бараш наькъа гаьна ловзаргдолаш царна дукхагIа моттигаш хьае езилга.

Т. МИТЕЙКО,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ инспектор.

АВТОМОБИЛАШ ЛЕЧКЪАЕРАШ

Автомобилаш лечкъаелга цIенхаштта долча зуламех цаI да. Вай республике а хулаш да цу тайпара паччахьалкхени бахача цаьха доалахьа йолех автомобилаш лечкъаярца дувзаденна дола зуламаш. Уж гучадувлара керттера бахьанаш тахка хьожаргда вай.

Чурча гIулакхий городскойи районнии отделашка шоай машинаш лечкъайича хоам бу шофераша. Къоал даьча моттиге милице болхлой дIакхаьчача дукхагIйолча хана гучадоал духхьал шофераш лелара хиларах къуй ка йоалилга. Цудухьа безам ба автомашиний дайх лаьца дувца.

Дукха моттигаш нийслу машинашта доал дераша уж цхьаккха тIахьожам боацаш улицаш тIа дIоагIа тоханза наIараш а йолаш юташ. Цу тайпара юта машинаш я къаьстта дукха лечкъаераш. Вай республике дукха я лочкъае хала хургдолаш «секрет» оалача средствашца Iалашъяь машинаш. Цар даьшта уж цхьаккха дича а лочкъае йиш йоацаш санна хет. Цхьабакъда, царна дицлу шоай машинаш тIара чархаш, кхыйола оатхалаш хьаьхка хала доацилга.

ХIаьта цу тайпара масалаш сов шорта доаладе йиш йолаш ба милице болхлой. Ераш да царех цхьадараш. ХьалхагIа хулиганство лелаярах суд текха волча Р. И. Муцульгова лочкъаьй «Сельхозтехника» Назрановски районни отделене доалахьа йола автомашина. Юха а бахьан фуд аьлча из да шофера тIахьожам боацаш ший машин йитар.

Кхы цхьаькха а цхьа масал. 1957-ча шера ваь волча «Красный молот» завода фрезеровщика ученика Кузовкин Василе дийнахьа сийрда йолча хана заводской столове наIарашкара лочкъаьь дIайигар цхьоалагIча горбольница доалахьа йола «Москвич-408». Цу тIа вагIаш городе гIолла сакъердаш лела лаьрхIар зуламхочо. Цхьабакъда машин нийса дIалалла ца а мега цхьан «Жигулена» тIаккхийттар из. Иразa саг ца лозавеш чакхдаьннад из гIулакх. Дале а Кузовкина лочкъаьь хинна «Москвич» тоаяра 200 сом совгIа мах бола оатхалаш эш. Авари яьчул тIехьагIа ведда кIалхарвала гIертар Кузовкин. Цхьабакъда, милице болхлоша сиха хьалаьцар из. 1974-ча шера цу тайпара зулам дарах пхьа шуй ах шуи-суд яь саг ва Кузовкин. Гучох, цунах хьаькъал ийцадац цо. ХIаьта хIанз Ленински района халкъа судо цIенхаштта режим йолча колопе чувелла валла юха а цхьа шуи ах шуи ха техай цунна.

Дукха ха йоацаш Грозперча Центральни рынка йистера лочкъаьй Щелковски районерча «Виноградный» винсовхоза ГАЗ-51 маркаx йола машин. Цун шофер А. И. Чематов а машин йита а йита ший гIулакха ваха хиннав.

Организацей, предприятей, учреждений дукххача кулгалхоша советски органий соцамаш телха а деш водителашка шоай коя лоаттаьйт паччахьалкхен машинаш. Цар дицдаьд тIахьожам боацаш йисача автомашинех каст-каста зуламхой фос хулилга.

Чурча гIулакхий органий болхлоша шоашкара мел доагIар ду цу тайпара зуламаш цIендаь дIадаха гIерташ.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице капитан.

БЕРИЙ ДОТТАГIА

ХIара шера «Орленок» яхача тIема-спортивни лагера начальникалла оттавора опыт йола педагог, ма-дарра аьлча, района цхьан школа директор. Лагерь болх бе йолалора кюнь чакхбоалаш, дешара шу йистедаьлча. ХIаьта ховш ма-дий бIарччача шера берашца болх баь вола директор чIоагIа кIаьдвенна хинна хилар. Лагера начальник волаш цун бе безаш хиннар хала а дукха ха йоае езаш а болх бар. Из а эггара харцахьа лелача берашца.

Укх шера педагог воаца саг лагера начальникалла вахийта лаьрхIар. Из нийс а велар — 1572 йолча автоколонна директора заместитель Чахкиев Мовлий Мухьмад. ГIалат бовлапзар района кулгалхой.

Дика кхетадеш да цхьанна бахьан этта лорзагIдаьнна бер ший ханнахьа нийсача новкъа даккхар, цунгара зулам даргдоацеш ца дIанийсдар вай обществе мел лоархIам болаш да.

Бераш дукха дезаш, цар хьашташ дика довзаш волча Чахкиева лагере долча хIара бераца къамаьл дир, дайзар из мишта, малагIча дезале хьалкхувш да, цун да, нана фу деш да, цун фу оамал я.

Берашта кхетам балара дукха хIама де дийзар. Массанахьа — физзарядка еча, футболах ловзача, кхай тIа болх беча, походе, сакъердаме ловзараш деча берашца хулар Мухьмад.

Шоаш дезаш вола саг веввелар берашта, из лархIа а доаьннар де а даьлар уж.

Лагере нийслора берашца цхьаьца лоадамбоаца хIамилгаш лечкъаеш. Цхьа барт бича санна, бераша цунна бехке вора Ананченко Виктор яха кIаьнк. ТIа а вийха, цунца шийца цхьаь къамаьл дир Мухьмада. Дайзар из кIаьнк чIоагIа хала лийнна хилар: зIамига волаш нана а енна, да мела а волавенна, айлаюкъе ваьннав из. Цу кIаьнкага къаьстта бIарг кхаба волавелар Мухьмад, кхыча берашка цунна халахетар дайтацар. Дика дисциплина йола кIаьнк хилар Викторах.

Лагере вар Осмаев Абубакар яхаш цхьа кIаьнк. ДегIа хьаьрча, заьлза, наггахьа мара йистхилар доацаш вар из. Каст-каста бераша футтарвора, делар цох. Массаза корта чубаха хулар кIаьнк. Из кIаьнк зийра Мухьмада, къамаьл дир цунца, из иштта тоIа хIана ва хайра. Гучадаьлар из вайнаьха халхар де, фата тоха, дахчан пандар лакха ховш хилар.

Из тайпа саг чIоаггIа эшар лагере. Мухьмада из кIаьнк кхыча берашта хьалхашка хьалъайвир: фата етта, халхавала, пандар лакха. Нохчийн эрсийн меттала иллеш даха волавелар Абубакар. ШIавaхa, ший дахчан пандар а хьабера. Деррига бераштa эшаш, цар сий деш, везаш кIаьнк хилар Абубакарах. Хьалха санна, корта чубаха а воацаш, безаме, сапаргIата дIаволаведар Абубакар.

Уж санна моттигаш кхы а нийсъелар.

ХIанз, цу лагере хиннача бераша каст-каста хьоаву сога Чахкиев, везаш вувц цар из. Царех дукхадараш дикача оамал тIа даьннад.

Тхона, милице болхлошта, беркат даьлар шин бетта берий лагере Чахкиева баьча балхах. ХьатIакхувча тIехьенна вай замано дIа ма-деххара кхетам балара дола ший граждански декхар дика кхоачашдир цо. Иштта бола нах дукхагIа хилар ловра.

Г. КИСИЛЕВА,
Старопромысловски РОВД берий ЦIен инспектор, милице лейтенант.

ИНТЕГРАЦЕ ГIИШЛОШ

Йоккхий промышленни предприятеш цхьана хьалъяр — социалистически экономически интеграце Комплексни программа кхоачашъяра перспективни формех цаI. СЭВ-а членаш дола мехкаш хIанзарча дунен экономика карта тIа эггара йоккхагIйола «гIишлоний площадка» я ала мегаргдолаш да.

Интеграце къаьгта масал да цхьана «Дружба» яха мехкдаьтта провод йиллари «Мир» яха бIарчча цаI йола энергетически система хьаяри. «Дружба» яха болата трасса хIанз еррига а пхи эзар километр йIаьха я. Цу чу гIолла хIанзле а СССР-ера вежарашка долча мехкашка дахийтад 270 миллион тонн совгIа мехкдаьтта. Советски коача доагор доаттадар боккхача лоархIаме да Венгре, ГДР, Польша, Чехословаке химически мехкдаьттахимически промышленность дегIайоалаяра. «Дружба» яхача трубопроводах пайда эцаро йиш хулийт хIара шера 250—300 миллион сом кходе, хIана аьлча машиннаькъа тIа гIолла мехкдаьтта дIаувзарца нийсдийча цу чу гIолла из дIаахийтарга дIадодар дукха совгIа-эшашагIа доацаш пхезза, хин наькъашка гIолла из дIаувзарца нийсдича шоза кIезигденнад. Трассага дIаяхийта капитальни вложенеш 1966 шерре а юха метта эттай.

Эксплуатаце дIаеннай СССР-ера Польше, ГДР-е, Венгре, Чехословаке ухийта мехкдаьтта дикка алсамдаккха йиш хулийташ йола «Дружба» яхача трасса шоллагIа аргIа.

ХIанз къоастаеш латт СЭВ-а членаш долча европейски мехкийн СФРЮ-и керттерча газопроводий бIарчча цхьа система хьаяра проблема. 1974 шера чакхдаьннад СССР-ера НРБ-е, СССР-ера ВНР-е додача сийначa доагора трассаш яхкареи эксплуатаце дIаяларен балхаш. НРБ, ВНР, ГДР, ПНР, СРР, СССР, ЧССР правительствашта керте латтараша цу шерре а кулгаш яздаьд Оренбургски газови конденсат йоалла моттиг караерзаярен Оренбургера СССР Малхбузехьарча доазонга кхаччалца йола 2750 километр йIаьха магистральни газопровод йилларен даькъе цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа яьча Генеральни соглашенена.

ДIахо дегIайоалаеш я «Мир» яха вIашагIтеха энергосистема. Соглашенеш яь яьннай Болгаре, Венгре, ГДР, Польшо, СССР, Чехословаке цхьана къа а хьегаш, 750 киловольт напряжени йола Винницера (СССР) Альбертирше (ВНР) йода керда низ бола электропередача лини хьалъяра хьакъехьа. Венгрен Советски Союзен проектни организацеш электропередача цу линена хIанз проект оттаеш я.

Лакхе белгалъяьха уж мероприятеш чакхъяхаро новкъостал дергда СЭВ-а членаш долча мехкашка цхьана доагорэнергетически проблема къоастаяра.

СЭВ-а членаш долча мехкий химически индустре коопераце керда раздел хьаелл дунен халкъашта юкъера этиленови трубопроводаш яхкаро. Йилла яьннай Венгрера Тисайски химически комбинати вай мехкара Калужски химико-металлургически комбинати вIашагIъювзайолийташ йола этиленопровод. ГДР-е хьалъяьй 300 эзар тонн этилен арахеца низ бола комплекс. Цо дIалоаш ГДР-ои ЧССР-ои цхьана хьалъеча йоккхагIйолча объектах — трубопроводаца вIашагIа йийзача этиленови шин завода блоках доккха цхьа дакъа. Цу тайпара, хIана деш дола къамаьл дешаца хьашт долаш долча мехкий — СЭВ-а члений а Югославе а территореш тIа этилен кхахьара дунен халкъашта юкъера гобаьккха система хьаяра хьакъехьа да.

Усть-Илимски целлюлозно-каьхата комбинат хьалъю ялх мехко — СЭВ-а членаша: Болгаре, Венгре, ГДР-о, Польшо, Румыне, Советски Союзо, хIаьта Киембаевски асбестови комбинат — цу дерригача мехкашен Чехословакен. ХIара комбината балха овсарле — 500 эзар тонн продукци.

ЛоархIаме дукххача оагIорахьяра шин соглашени яьй 1974 шера Iаьожача металлурге даькъе. Царех цаI вай мехка территоре тIа аьшка руда доахеи цIендуи мощносташ хьаяра хьакъехьа я. Цун дIакъашхой — Болгари, Венгри, ГДР, Польша, Советски Союз, Чехословаки. Ферросплавий цхьадола тайпаш хьаду производстваш иштта советски территоре тIа дегIайоалаяра хьакъехьарча соглашенега гIоллара партнераш я уж паччахьалкхенаш а хIаьта иштта Румыни а. Аьшк доалла бедал йоаха объекташ цхьана хьалъе лаьрхIад Курски магнитни аномале районеи Полтавски областеи. Керда хьалъергья горно-обогатительни ши комбинат, хIаьта шинь кхы дикка шер а ергья, модернизаци а ергья. Реконструкци еш я ферросплаваш арахеца Днепропетровски областереи Казахстанереи иштта ши предприяти а. Масса долча гIулакхa вIаши гIойле йолаш я уж соглашенеш. Дешаца хьашт долаш долча мехкаша — СЭВ-а членаша Советски Союза новкъостал ду предприятеш хьалъяраи царна реконструкци яраи. Цхьабакъда из бахьан долаш царна аьттув болча тайпара дефицитни бедал хул царна. Цу поставкаша соглашенешта юкъе дакъа лоацарашка йиш хулийт шоай Iаьржа металлурги сихагIа дегIайоалае.

Шерра дегIаенай материалаш, технически къаьстта ший тайпареи оборудовани проектни документаци, халкъа эша товараш, кхыдараш лоаттадара хьисапе целевой кредиташ телар санна йола мехкаша цхьана гIирсаш хьалдеча дакъа лацара форма. Масала, дешаца хьашт долаш долча мехкаша кредитни дакъа а лоацаш ПНР-е цхьана хьалъяьи реконструкци яьи я массехк шахтеи рудники. ПНР-ес кредиташ леннад СССР калийни тухаш доаха предприятеш хьалъяра, ЧССР-о — НРБ-е цIаста лоаладу комбинат, СССР-е аьшка руда доаха шахташ хьалъяра, и. кх. дI.

СЭВ-а членаш долча мехкаша хьинаре дакъа лоац производственни мощносташи юкъара производстваши цхьана хьалъяра политика чакхйоахача. Цунна вIаштIехьйоал лакха эффективность къамий къаьсткъаьстача экономикашта санна иштта бIарччача содружества на а.

Сергей ЗАВОЛЖСКИЙ,
СЭВ Секретариата советник.

(АПН).

Дукха яьржай дунен тIа автомобилаш. Городий улицашка хIара денна арайовл бIаьш эзараш машинаш. Эггара чIоагIагIа эшаш йолча городской транспорта тIалаттар боккха болх ба: городе бахача наха, хьаьшашта мала, дая хIама царна барзкъа, кога гIирс тIаба, промышленноста бедал тIая, продукци дIаяхьа, наьха транспортни хьашташ кхоачашде деза цун.

Селла йоккха совле йолаш яле а автомобило дукха проблемаш хьалхашка оттаяьй. Царех цаI — улицашкареи уж дIаюха тIехъювлачареи цар лелар дика вIаштIехьдаккхар я. Из декхар кхоачашду светофорашца лостам телара тайп-тайпарча координировани методий новкъосталца.

Алма-Ате — Казахски советски республика столице вIашагIъеллай «Город» яха транспорта лостам телаш йола керда система. Из кийчъяьй советски конструктораша, хIаьта, специалисташа яхачох, хIанзалца мел хиннача ерригача схемал дикагIа а я из. Улицашка лелара регулировка ю цунца моллагIча участкерча реальни хьалага хьежжа.

Асфальта кIал ехкача лаьрххIача датчикаша города наькъашкарча хьалах йола информацеш тел. Цу сведенешка хьежжа электронно-вычислительни машино къоастаду машинаш мел сиха лел, эггара дукхагIа машинаш лела маршруташ малагIаш я, хIаьта цул тIехьагIа хьакъоастаю светофорий сигналашца лостам бIлара дикагIа йола вариант. Эггара дукхагIа транспорт лелача наькъагIа «баьццара сердал» хьаелл. Нагахьа санна эшаш моттиг нийслой ший безам бола светофор хьаелла е дIакъовла йиш йолаш ва дежурни оператор. ХIанз Алма-Ате улицаш вIаши тIехйоалаш йолча 32 моттиге болх беш я машинаш лелара регулировка еш йола керда система, хIаьта хьатIадоагIача шера уж 60-нега кхоачаш дукхагIа а хургья.

СУРТА ТIА: наькъашкарча хьалах йола информаци центре хьахийт лаьрххIа оттаьча датчикаша.

Ю. КУЙДИНА сурт.
АПН.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дунен халкъашта юкъерча кхалсага шера хетаяь я Тоголезски Республике еш йола манифестацеш, митингаш, халкъа ансамблей концерташ. Цига хьинаре дакъа лоац тоголезски халкъа Объединене парте (РПТ) членаша, мехкарча кхыча общественни организацеша.

СУРТА ТIА: «РПТ — халкъашта юкъерча доттагIала тIехьа я» аьнна яздаь да То-го-Ломе яхача столица кхалнаха демонстраце арадаьккха транспорант.

Н. БАРАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ВАХАРА ЗIИРГАШ

Къулбехьен Вьетнамера вахар денгара ди массаза доал дукхагIа юхаметтаотташ доагIа. ТIемо, цаI шоллагIчун коннгаметта хьанйттача марионеточни правительствай доалол гIоарал доадаь нах гIадбаха юха тIаберзаш латт маьршача къахьегама.

Шин доала тIеххьарча деношка кIезига къахьийгадац хьалха хиннача сайгонски режимо Къаман кортамукъален фронт Iаьдала керте эттачул тIехьагIа наха тIаоттадергда яхача таIазарашца уж кхерабе гIерташ. Пропагандага ладийгIа цхьабараш шоай цIенош а дуташ дIанхар. Хьалхара бетташ чакхдаьппачул тIехьагIа наха хайра уж хабараш дош доацафи харци долга. Шоаш баьхача моттигашка юха чубахка гIерт уж. Халкъа Iаьдало царна долча новкъостала вIашагIъеллай баIдда дIаихафаш юха цIаберзара новкъостал дара комитет. Цо дакъа а лоацаш алхха Сайгонера шоай кхуврчашка юха чубийрзаб итташ эзараш нах.

Цу цхьан ханна бахача наха боарраме бе болх Iалашбара, экономика цхьан оагIорахъа мара дегIа ца ухилга дIадаккхара тIаберзабаь а дукха болх бу комитето. Белггала аьлча, комитета кулгалца кердача производствении комплексаш вIаштIехьйоах, переселенцаш кердача экономически районашка тIаийбара материальни хьалаш кийчду. Юртбоахама производство юхаметтаоттаяра планашка лаьрхIад тергал ца деш даьдаи целинини лаьтташ карадерзаделга, дуга, технически культураш кхею артелаш а хIаьта иштта кустарни хIамаш, дахчан хIамаш кийчъю артелаш а вIашагIйоххилга.

Революционни Iаьдало переселенцаш транспортаца Iалашбу, кхачан продукташ, чуIе цIенош хьалде материалаш, медикаменташ, барзкъаш лоаттаду царна. Из новкъостал керттерча даькъе мах боацаш деш да. Хьувкъам чуийца баьнначул тIехьагIа кIезиг - кIезига токкхаш, алхха цхьадола дакъа расходаш мара яц бахача наха хьатокхаргьяраш. Лонг Чау Ха провинце бIаь эзар гектар гаргга долча лаьттантIа хий дохийтаргдола 32 километр дIаьха ирригационни канал доаккхаш латт.

Ю. ЧУРЬЯНОВ,
АПН корр.

Ханой.

ГОБЕ КХАЬЧАД ХИЙ

«ГIудалкх еннеи мегаш йоацаши я чархаш цун еце. Бокъонца изаморг я аре а, хий доацаш из яле».

Шаьрача арен Калмыке поэта Кугультинов Давида язъяьнна мугIарах латта из стих дагаехар сона Гобе, Монголе сийлахьчен шаьрачен ара гIолла никъ беш со лелача хана. Белггала, хий доацача моттиге са па доахаш санна хет арено. Вешта аьлча, са долийташ йола тIоадал йолча моттиге тамашийна хоза сурт хул яьссача арен. Цхьабакъда хийн Iами болаш нагахьа моттиг йоацача, ахка дIайхен Iа лоа доацаши шийлен долча Гобе хьалашка хий — Iалам хоздеш бола хьаст хинна Iац. Укхазарча моттигашта ше ма-дарра вахар да хий.

Монголе кхыча ареннй а санна, Гобе таханарча пейзажа белгалагIа дола кердадар а хинна дIаэттай хIанзарчар тайпара йола гIувнаш — гобаькхка дажаш лелаш доаханеи жеи доккхий Iулаш а долаш, хий механически хьалтелаш дола башха - дика инженерни гIирсаш. ГIувнах гобийцаша ма-аллара, вахар духдувлача цу тайпарча цхьан хьаста юххе хилав Дашийн Ширэвацара — Къулбехьен-Гобийски аймакерча «Социализмага бола никъ» яхача юртбоахама объединене инкалий Iулга воаллачунцара са къамаьл.

Гобийски доахан леладечун балха тIа эгтара халагIа дар фуд аьнна шийга даьча хаттара Ширэва уйла па ещ жоп делар: «Доаханна хий моладар. ДаьгIенаш-м тоъаш яр тханнига, цхьабакъда хий — массаза а хилац. Нагахьа санна хьайбашта диззалца мала хий хуле, дулх а, шура а, петар а, тха а хургда».

Механически насосаша итт метр совгIа кIоаргача гIувна чура хий хьалтIа а доахаш, йоккхийча аьшкабетонни нийшка дувттача хана цо деча тайжача татаца вIашагIъувш дар тха къамаьл. Хьогденна доахан, дог Iаббалца хий а меле, чам болча гобийски баьцех церг хьакха долхар.

— Хьалха карахьеккха яьха гIувнаш мара яцар тха, уж а геттара кIезига яр, — дIахо дувцар Ширэва. — Кулг-кара, ведарашца хьалдоахар хий. ЛоаркIамах тувлалора, кулгаш хада санна лазадоалар доаханна хий моладаь воалача юкъа. ДIалархIал Iа, мел хий хьалдаха дийзад, нагахьа санна аьхки цхьан инкало цкъа молаш езткъе итт литрга кхачалца хий молаш хилча. ХIаьта хIара Iулаца бIаьннега кхоачаш хул инкалаш. Цудухьа хьалбоалаш латтача малхаца дIадолалора тхо хий моладе ди делкъига кхоачаш йистедоалар. Иштта дар хIара денна. Хий тоъацар, хIана аьлча гIувнаш кIоарга яцар, хIаьта Iай кхы а вогIа дар гIулакх—ша бора цар чу. ХIанз кхыча тайпара да гIулакх. ТIа-тIа дукхагIа хулаш латт тха боахаме механизированни гIувнаш. Баркал хилда хи тIарчарна!

ХитIарбараш оал Монголе хий лохаш, хий меладу моттигаши кхашка хий дехка системаши хьалъеча. царех пайда эцара тIахьожам лоаттабеча инженерий, техникий, болхлой йоккхача отрядах. ДаьгIенашта хий тIадигар (хIаьта уж Монголе 130 миллион гектар гаргга я) — доакъарцеи помещенешцеи доахан Iадашдарца цхьана халкъа боахама керттерча дехкарех цаI. Берригача мехка гIолла хий чакхдаккхара балхаш 60-ча шерашка дIадоладаьи шерра доаржадаь деши да, къаьстта а укх пхе шера.

— ХIанз республика госхозашкеи юртбоахама объединешкеи болх беш я инженерни хьисапагIа хьалъяь хий меладу 13 эзар пункти ужжамиссел хила мегаш араташа шоаш яьха массазара яраш санна йола гIувнаши, — яхаш дийцар тхона МНР хин боахама министра Бавудоржийн Барса. — Хий тIадига даьгIенаш ер шу чакхдоалача хана 53 миллион гектар хургья, вешта аьлча цхьана лаьрхIача массехк европейски паччахьалкхен территори миссел. Цхьабакъда из ерригача даьгIенех 40 процент моттиг мара яц.

Хин боахама болхлошта хьалхашка кхы цхьаькха а лоархIаме декхар латт: йоккхийн кагийн хий уха системаш хьалъяра наькъаца культурни даьгIенаш хьаелген хий дехка лаьтташ дегIадоаладелген. Монголе хьалашка, МНРП XVI съездо белгал ма даккхара, из геттара керден Iалаьмате перспективнии гIулакх да. ХIанз хий дехкаш дерригаш а 17 эзар гектар гаргга лаьтташ мара дац, хIаьта цар тIа кхеераш дукхагIча даькъе доакъара культураш я.

Министра эгтара керттера проблема лоархI хин боахама гIирсашта ниййса эксплуатаци ярахи шоай ханнахьа ремонт ярахи. Хин ресурсех хьурмат деш пайда эцари лораяри духьа МНР Сийлахь - йоккхача халкъа хурало соахка гIанйцача законага хьежжа цу гIулакха лаьрхIа паччахьалкхен служба вIашагIъеллай.

— МНР хин боахам дегIабоалабара беш бола берригa болх Советски Союзо массе оагIорахьара гIо деши мел эшаш дола технически новкъостал деши лел, — аьлар шийн къамаьл чакхдоалаш Б. Барса.

К. БОЛДОХОНОВ,
ТАСС корреспондент.

Улан-Батор.

Банкротства кхерам тIаштаб Нью-Йорка — Америка ВIашагIхьаьттача Штатий боккхачу гIалахьарех йолчу финансови центра. Дукха ха я город деккарех яхаш йола: бюджета дефицит 3,5 миллиард доллар я. (Газеташ тIера).

ПаргIатон статуя сагIа деъ ша.
«Тайм» яхача журнала тIера карикатура.
ТАСС фотохроника.

ГИМАЛАЯШКА ДУВЛАЧА ГЕРЗАШТА ТIЕХЬА ФУ ДОАГIА?

Гучох, укх тIеххьарча перашка Инде хьакъехьа юкъюкъе лелаеш дипломатически шантажеи низ тIатеIабареи акташ а йолаш Пекино лелаяь «пинг-понга политикен» бат увзаш белакъежилгеи пайдана ца хилларах дог а тийша, юха а шоай къьнарчеи яйзачеи средствага кховда — индийско-китайски доазон тIа герза низаца провокацеш йолае лаьрхIад китайски кулгалхоша.

Делера баьча хоамагIа, китайски бIуво кIийлен тIара индийски доазон тIарча патрула дов а даь вiъ салте вийнав. Белгалдоаккх, кIийле хьалхагIа цу тайпара довнаш ца хиннача районе индийски территоре тIа яь хинна хилар.

Китайско - индийски юкъмоттиг эгIаяр духьа доазон хьакъехьарча дешах пайда эцара истори 50-гIа шераш доладеннача юххье денз, къулбехьенгахьара китайски доазон жIака Брахмапутра яхача хига кхачалца долаш дола карташ Китае кепатеха арадаьхача хапа денз хьадоагIаш да. Индийски кулгалхоша цу хьакъехьа жоп дийхачул тIехьагIа Чжоу Эньлая дош делар царна, уж карташ къьнарчар, революционничар репродукци а я, хIаьта КНР правительства царга дIахьажа ха ца хилар мара кхы хIама а дац аьнна.

Китайски премьера уж дешаш мел эгIазал йоаллаш хиннад массехк шу лаьннача тIехьагIа гучадаьннад. Блокех дIа ца кхетара наькъа тIара Инди яккха, дунен халкъашта юкъерча аренера цу мехка авторитет йоае гIертарах кхы хIама хургдоацилга а хайна, герза низаца гуччахьа провокацеш лелаяра наькъа тIа яьнна Пекин. 1958 шера аьхки китайски эскара доакъош индийски территорех чудахад, 1962 шера ахка хьатIакхоачаш Гималаяшка вIашка даь дов цIий Iодохийташ бола тIом а хинна дIаэттар.

Индецарча доазон тIара тIом, бакъдар аьлча, сацийта бийзар Пекина дов машара средствашца, переговорий наькъаца къоастаделга хьакхайкадаьча, блокех дIа ца кхийттача паччахьалкхепийи социалистически лагера мехкийн позицена тIа а нийсъенна. Цхьабакъда, Делеца политически конфронтаце никъ а лаьца, доазонах дола дош къоастаде хьажанзар Пекин, Азе кхохкам чIоагIбар духьа цунах пайда эцара бонг а егIа.

Зем боаккхаш хиннараша белгалдоахар 1965 шера гураха индо - пакистански тIом болча хана китайско - индийски доазон тIа герза низаца делаю китайски провокацеш алсамъювлаш хилар, Инде низ бехка, цунах дов машара наькъаца къоастадара гIулакха дунен халкъашта юкъерча арене дипломатически маневрировани яра торопаш готъе гIертилга а лаьрхIа цар бе боагIаш бола мах а беш. Китайски индийски бIуна юкъе юха а наьха санна доккха дов доладелар 1967 шера гурахьа.

Индех Азера Китая националистически уйлаш кхоачашъяра новкъарле еш вола ший керттерча моастагIех цаI а лоархIаш, Пекино укх тIеххьарча шерашка ший низаш тIадерзадаьд лоаллахарча мехка чудьара политически хьал кхохкадара. Цхьабакъда Инде чурча гIулакхашта юкъе гIертар, сепаратистски тенденцеш хьаллацар, центральни правительствана духьала герза низаца къовсам болабара пагеи мизои племенашта юкъе цIур бехкар санна йолча пекински арсеналерча средстваех китайски кулгалхошта хетар хилацар. Цунца дувзадена бIарга ца го йиш яц, шоаш китайско - индийски доазон тIа герза низаца аргIанара провокаци йолаеча хана Пекинерчар лийрхIар ультраатьттехьарчари реакционни низашеи шоай позицеш чIоагIъяран Индира Ганде правительствана хIама тохараи пайда эца тарлуш йола шовинистически угар Инде лотаяларга догдаьха хилар.

Пекински провокаце лийрхIа цхьаькха, шеко йоацаш, из да Азе массанахьа а кхохкам латтаргбола хьал отталелга. Цхьан оагIорахьара, Пекина хетачох, цо торо лу цунна «Китайна гобара» хьакъехьа гIар айе, мехка милитаризаци яра тIаберзабаь китайски кулгалхой никъ бехказа а боаккхаш, цхьаькха оагIорахьара — маоистий авантюристически политика бахьан долаш Iувшаш йолча халонашта тIера китайски халкъа ший уйла дIатувлаю.

Гималаяшка дувлача китайски герзах укх гарггатIарча хана хургдараш мичча бесса дале а, геттара шаьра хоьш да цаI: кхохкам кIаьдбара идеяш азиатски континенте чуйовларан регионан пачхьалкхенашта юкъерча гIулакханика машаре дахара принципаш йоаржабеш [illegible] Пекин.

Н. ОБОТОВ,
АПН корреспондент.

КОМПОЗИТОРАША—XXV СЪЕЗДА

Дукха дика гIулакхаш карагIаьннад Нохч - ГIалгIайчен композитораштa. Ткъаь итт гаргга профессиональни самодеятельни композитор вIашагIкхийттав Нохч - ГIалгIайчен АССР хоровой общества Правлене чуйоагIача творчески объединене. Хьалхарча юкъарча собране хержар ворхI саг чувоагIа бюро. Уж ба Бексултанов Iумар, Халебский Александр, Иржанский Илья, Качура Анатолий, Димаев СаIид, Гончханов Анатолий, Чергизбиев Зайнди.

Халкъа творчества республикански Шениен хоровой обществацен бувзам лоаттабу композитораша. Укх тIеххьарча 15 шера Ерригроссийски хоровой общества репертуарни сборникаш тIа, буклеташ тIа, листовкаш тIа 160 совгIа илли кепа теха арадаькхад цар. Цу дерригача иллеша художественни самодеятельноста коллективай репертуар шеръяьй республика музыкальни культура дегIайоаларa дика дакъа лаьцад. Царех дIатоха езаш я моттигерча композитораша радиона, телевиденена, театраштa, филармонена лаьрхIа язъяь произведенеш а.

Хургйолча КПСС XXV-ча съездо композиторий творчески хьинар айдаьд. ПланагIа чакхйоахаш я города а юрта а къахьегамхоштa хьалхашка ю композиторий творчески отчеташ, кепа тоха кийчдеш да кердача иллей аргIанара сборник. ХIаьта ноябрь бутт чакхобоалаш коммунистически общество хьалъеча советски халкъо доаха толамаш, советски Даьхе, Коммунистически парти, халкъий доттагIал хестадеча хоровойи сольнии иллей республикански конкурса итог ергья. Конкурсе котбаьннараштa премеш дургья, дикагIдолча иллешта хоровой общества сборникаш тIа кепа тохаргья.

Хоровой обществоси профессиональни самодеятельнии творчески объединенеи цхьана вIашагIа а елла болх беш я республикански музыкальни лекторий. Цар хIанзле чакхъяькхай «Вайна лостам телар парти я» яха тема а йолаш лекци - концерт. Лекцеш йийшар А. М. Халебске, У. А. Бексултанова. ХIара ерача дийнахьа хоровой общества цIагIа чакхйоах болалуча композитораштa лаьрхIа консультацеш, ХьатIадоагIача кердача шера Къилбаседа Кавказа вежараштa йолча республикай композиторашца творчески вIашагIкхетараш, семинараш, иштта кхы йола сакъердаме мероприятеш чакхйоахаргья.

Дукха низи къахьегами тIабахийта бийзар вай композиторий Нохч - ГIалгIайчен музыкальни халкъа фольклор гулъяра а кхетаергйолаш къоастаяра а. Цу лоархIамеча балхах хьахиннар да ши бIаь совгIа произведени чуйоагIаш аралаьнна ши том йола книжка. Араяккха кийча я кхоалагIа том а. Фольклор гулъяра болх дIахо беш ба.

Творчески объединенеи хоровой обществан балха тIа планагIа 1976 шера аргIанара фольклорни экспедици вIашагIйолла лерхI. Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой турпала гIулакхаш, советски халкъа доттагIал, машар хестабеш дола иллеш гулдергда экспедице. Из болх чакхбаккхара кийчо хIанзле ещ я.

Композиторашеи ашараш язъерашеи болх чакхбоаккх художественни самодеятельни коллективашца, халкъа багахбувцама ларда тIа керда иллеш, бIарчча концертни программаш кийчъю. Из къаьстта дика гуш хилар Ножай-Юрта, Грозненски, Гудермесски, Малгобекски, Сунженски, Урус-Мартановски, иштта кхыча районашка къахьегамхой самодеятельни халкъа творчества Ерригсоюзни фестивала цхьоалагIа тур чакхйоаккхача. Цига къаьстта лакха говзал хьахьекхар юртара ашараш лекхача Б. Эльмурзаева, С. Цугаева, Р. Паскаева, М. Бушуева, И. Кагерманова, кхыбараша.

Къаьстта ала деза, композитора Шахбулатов Iаднана творчествах.

ШIаьхха дагадоацаш хиннача хатаро метта вожаваь музыка езаш вола из саг. Бакъда лазаро вохаванзар из. Радиоя, телевиденеи, профессиональнии, самодеятельнии артисташа доахача цун иллеша советски нах керда къахьегама толамаш даха тIахьех, дог айду. Шахбулатов Iаднана композиторски произведенеш лакха гражданственность, денали низи болаш я, шийн халкъа гIулакх дара тIехдика хьоkхам ба уж. Из визза ва творчески уйлаех, кхолламах. Цу тайппара дика дIайха дешаш ала доагIа халкъа иллиаларxочох, гIалгIай композиторах Хамхоев Ахьмадах а.

С. ПЯТАШ,
Нохч - ГIалгIай АССР-а хоровой общества воккхагIвола методист.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

Иван Петрович Кичик

68-гIа шу дузача шера кхелхав 1928 шера денз КПСС член хинна, персональни пенсионер Иван Петрович Кичик.

И. П. Кичик ваьв 1907 шера болхлочун - машинанаькъахочун дезале. Къахьега волавеннав 1922 шера хьалхагIа ученик волаш, тIаккха машиниста помощник, паровоза машинист хиннав 1931 шера денз И. П. Кичик тайп - тайпарча кулгалдеча балхаш тIа ва.

ТIеххьарча барайтта шера, 1950—1968 шерага кхаччалца— Ленина орден лелаеча къилбаседа — кавказски машинаькъа Грозненски отделене начальник хиннав И. П. Кичик.

Из дуккхаза хийржав КПСС Октябрьски райкома бюро членаллеи парте областной комитета членаллеи, Грозненски къахьегамхой депутатий городскойи областнойи Совета депутаталла, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла, Н-ГI АССР Лакхехьарча Совета Президиума член, Н-ГI АССР Лакхехьарча Совета председатела заместитель хиннав.

Партеи правительствоси лакха мах баьб И. П. Кичика карагIдаьннараштa, Ленина орден, Къахьегама Шеча Байракха ши орден, Даьй - мехка тIема 2 степена орден, медалаши РСФСР Лекхехьарча Совета Президиумеи Н - ГI АССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Сийлен грамоташ тийнай цунна.

И. П. Кичик даим тешаме хиннав парте гIулакха, тIадилла гIулакх дизза хьадехаш, наьха чIоагIа йоакхо еш, царна эшачун сакхувш саг хиннав.

Иван Петрович Кичик дукха везарца дагалаттаргва тхона дукххача хана.

Новкъостий группа.

Наха баркал йоах

Йиълагlча микрорайоне улл № 88 йола Горпищеторга тика. Цу тика чу болх беш ва ткъо саг. Тика директор коммунист Истахаров Арион Манашевич торговле балха йоккха опыт йола саг ва. 1952 шера денз торговле болх беш хьавоагIа из. Тика коллективо а нйдархоша а сий ду цун. лоархI.

Тика массаза а цIенеи лостам болаши я. Товараш шоай ассортиментага хьежжа хоза дIаннйсдаь да, маьхаш тIа латт. Хьачувенача сагаца Iимерза ба продавецаш.

Бетта-бетта план кхоачашъеш хьайоагIа из коллектив. 1975 шера 10 бетта план 103 процент кхоачашъяьй.

Укхаза болх бераш къона бале а, опыт йола продавецаш ба. Царна юкъе къаьстта дика болх бу йоккхагIйолча продавеца Долакова Зинас, продавецаша Капустина Любас, Шапаев Шамила, иштта кхычар.

Хургйолча КПСС XXV-ча съезда сийна вахте а этта кхы а дикагIа къахьега лерхI тика коллективо.

Р. ЯНДИЕВА.

ФУТБОЛ

Селхан Ашхабадерча ахфинала йиълагIча туре Тольяттерча «Торпедаца» вIашагIкхийттар «Терек». Хьалхара тайм цхьаккха командана совле яккха ца могаш счет 0:0 а йолаш чаккхъяьлар. ХIаьта шоллагIча тайме вай футблисташа «Торпедо» наIарашка цхьа бургац чу а тохаш лоархIам бола коталон ши очко яьккхар. ХIанз хила йиш йолча бархIнех ворхI очко я «Терекага».

Иштта цу дийнахьа Кривой-Рот яхача городерча «Кривбассо» счет 1:0 а йолаш эшайир Вильнюсера «Жальгирис».

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

15 ноябрь, шоатта

В. И. Ленина цIерагIара Культура Дворец. 9.00—11.00 Болх беш да «Современник» яха бераштеи кагирхоштеи лаьрхIа кинотеатр. 14.00. «В. И. Ленин — дунен пролетариата баьчча» яхача темах книжкайи журнальнии выставкана хьалхашка хургйола беседа. 18.30 «Глобус» яха кинолекторий. Iилман - популярни фильмаш гойтар. 19.00. Кагирхой салоIама сайре. Локхаш хургья ВИА «Интер».

Химикий культура дворец. 11.00 болх беш я «Нийсархо» яха клуб. «Улица тIа лелара бокъонаш йовза» яха утренник. 12.00 Бераштa фильмаш хьокхар. 17.00 Духовой оркестр лохк. 17.30. Н-ГI АССР Лакхехьарча Совета депутатаца нов. Р. А. Ваисовичаца харжархой вIашагIкхетар. 18.00 «Тха кIира» яха радиожурнал. Из хеталаьд социалистически яхье котбаьннараштa.

Н. К. Крупскаяй церагIара культура Дворец. 16.00. Читальни зал. Салтыков-Шедрина произведенеех йола литературни обзор (ваьча денз 50 шу дизарга). 19.00. Кагирхоштa лаьрхIа СалоIама сайре. Локхаш я ВИА «Голубой экспресс».

«Красный Молот» завода культура Дворец. 17.30 «XXV съезда кердача къахьегама толамашца накъагIоргда яхача темах бахача нахаца хургйола беседа. Тематически киногойтар. 17.00. Болх беш я «Юный техник» яха берий клуб.

А. М. Горьке цIерагIара клуб. 12.00 «Сона дукха деза книжка» яхача [illegible] беседа.

лаьрхIа беседа. 17.00. «Партия наш рулевой» яхача хроникально-документальни фильмай кинофестиваль.

16 ноябрь, кIиранди

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9.00—11.00 Болх беш да «Современник» яха бераштеи кагирхоштеи лаьрхIа дола кинотеатр. 18.00 «Глобус» яха кинолекторий. Iилман - популярни фильмаш гойтар. 19.00. Кагирхой салоIама сайре. Локхаш я ВИА «Интер». 19.15. Болх беш да «Современник» яха кинотеатр.

Химикий культура Дворец. 9.00 Шахматистий клуб. II-ча разрядах йола турнир. 10.30 «Нийсархо» яха клуб. Студентий Дунен халкъашта юкъерча денах йола беседа. 11.00 Бераштa фильмаш гойтар. 12.00 Спортивни ловзараш. 17.00 «Дицлургдоаца денош» яхача книжкай витринана хьалхашка ю беседа. 19.00 Эстрадни илле сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIара культура Дворец. 10.00 Болх беш да «ЗIамига ленинец» яха кинотеатр. 12.00. «Чижик» ваьди» яха кукольни театра спектакль. 19.00. Кагирхой салоIама сайре. Локхаш я ВИА «Голубой экспресс».

«Красный Молот» завода культура цIа. 12.00 Болх беш да «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00 Болх беш я «Юный техник» яха берий клуб.

А. М. Горьке цIерагIара клуб. 12.00 «Сона дуне бIарга [illegible]» [illegible] 14.00 Болх беш да «Искорка» яха берий кинотеатр. 17.00 «СССР халкъий барттайхалла дезале яха беседа.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «Абагдейка». 10.00 — Дай-ноаной, шоана. 10.30 — «Революце хьадаьр» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 6-гIа сери. 12.00 — Б. Т. «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 12.30— «ДикагIа дола товараш дукхагIа». 13.00 — Музыкальни вахара кердадараш. «Глинка» цIерах йолча вокалистий Ерригсоюзни 7-ча конкурса итогаш. Тбилисера передача. 13.30 — Б. Т. Мартынов. Литературни дешараш. 14.00 — Б. Т. «Музыкальни абонент». Корелли. «Кончерто-гроссо». Бах. Концерт кхоачашду СССР халкъа артиста Д. Ф. Ойстраха, РСФСР заслуженни артиста И. Д. Ойстраха, Московски паччахьалкхен филармоне камерни оркестро. 14.35 — Б. Т. «УнахцIено». 15.05 — Б. Т. «Эрсий ашараш массанахьа йовз сона». Концерт. Ленинградера передача. 15.50—Б. Т. «Эггара хьалхара форда талгIеш» яха бераштa дола художественни фильм. 17.00 — Б. Т. «ДоттагIал» яха телевизионни журнал. Передача дIахьу политически обозревателa Каверзнева. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. «Хьайбай дунен тIа». 19.15 — Б. Т. «Илли-75». 19.40 — Б. Т. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Доацача гIулакха яь дукха гIар» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— Б. Т. «Искусства мастераш». СССР халкъа артист Гриценко. 22.45 — Б. Т. Доазол дехьарча эстрада артистий концерт. Германски Демократически Республикера передача. Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

14.50 — «Бетта юрта» яха телевизионни фильм. Хьалхара сери. 16.20 — «Цар пятилетка кхоачашъяьй. «Ассиновский» совхоза къахьегамхой хьакъехьа. Музыкальни передача. 17.00 — Хмелик. Пионерий республиканскан Дворецa дешархой самодеятельни театра «Пузырки» яха спектакль.

16 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Бераштa йола Iуйренара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — Б. Т. Андерсена фаьлгех йолча «Огниво» яхача телевизионни спектакла премьера. 11.45 — Б. Т. Къоначa вокалистий концерт. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Б. Т. «Музыкальни киоск». 14.00 — «Литературни произведенеш экрана тIа яхар». «Накануне» яха художественни фильм. 15.25 — Б. Т. Концерт. Польшера передача. 16.05 — «Самолеташ гIеттача наькъа тIа саг» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 17.00 — Б. Т. «Дунен халкъашта юкъера панорама». 17.30 — Съездагара съездага. «Къахьегамхой хьал-торо тоалуш латт. Шалински райисполкома председатела Сайдаева выступлени. (нохчий меттала). 17.40 — «Бараташга — доттагIал» яхача телевидене грозненски студе телевизионни фильм. 18.00 — Халкъа тIахьожам дIахьош ба. Халкъа тIахьожама республикански Комитета председатела Саламовой выступлени. 18.15 — Б. Т. «Киноиийъбархой клуб». 19.05 — Б. Т. Футболах йола СССР чемпионат. Киевара передача. 20.45 — «Иллеш доах Соловьяненкос». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Б. Т. «Исаакян ваь 100 шу дизара хетаяь торжественни сайре. СССР Доккхача театрера передача — Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.10 — «Бетта юрта» яха телевизионни фильм. ШоллагIа сери. 17.30 — Б. Т. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Документальни фильм. 18.30 — «Къона ленинхо» яха телевизионни журнал.

РАДИО

15 ноябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.30 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.35 — Цо Даьхе бахьан тIемаш дир. Юсупов Махьмадах йола очерк (эрсий меттала). 14.00 — Социалистически яхьа хьалхалаттараштa дола концерт. (эрсий меттала). 14.35 — КПСС 25-ча съезда накъа долхаш. Йоазонхойи пятилеткеи. Истола тIа яь беседа (гIалгIай меттала). 14.55 — Нохч-ГIалгIайчу шариIат даржар а цун реакционни чулоацам а» (нохчий меттала). 15.15 — «Суьйан Цугаев» яха передача (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кхаьла а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 2 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне О градусагара 2 градус йIовхалга кхоачаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмен хуцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьацца йолча моттигашка дохк а доаллаш бе-бечa оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 5—10 градус шелал йолаш, деношка 2—7 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретаря — 3-34-38; партийни вахаран культуран отдела — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректоре—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; ответ. секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответствен. бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 7315.